

De theologiae professoribus augustinianis universitatis graecensis *)

(*finis*) *)

V. ANTONINUS OTTINGER

Quintus professor augustinianus facultatis graecensis fuit Antoninus Ottinger ¹⁾. Viennae d. 29 aug. 1731 natus, nomen Joseph in baptismo recepit. Ordinem S. Augustini d. 12 oct. 1749 ingressus est, ubi nomen religiosum Antonini assumpsit. Professione d. 18 oct. 1750 emissa, conventui Corneoburgensi adscriptus est. Studia philosophica fecit in conventu viennensi per annos 1750-1752, adhuc ibidem theologus erat d. 24 apr. 1752 ²⁾. In eadem urbe, tonsuram et ordines minores suscepit in basilica S. Stephani d. 19 dec. 1750, atque subdiaconatum ibidem d. 23 sept. 1752 ³⁾. Ad diaconatum in eadem basilica d. 22 sept. 1753 elevatus, presbyter quoque in hac ecclesia d. 21 sept. 1754 ordinatus est ⁴⁾. Primitias obtulit festo S. Michaelis, seu d. 29 eiusdem mensis. Primum Viennae manens factus est in conventu nostro correpetitor theologorum et magister pro lingua hebraica ⁵⁾. Anno autem sequenti missus est Fürstenfeldium ut ibi esset pro alumnis nostris lector philosophiae, et pro toto conventu decisor casuum et historicus ⁶⁾. Brevis postea, d. 18 apr. 1758, rursum Viennam vocatus est ut lector philosophiae et linguae hebraicae ⁷⁾. In eisdem muneribus confir-

*) *Augustiniana*, XVII (1967), 333-388.

¹⁾ Cf. GAVIGAN, *op. cit.* 348.

²⁾ Ff 44.168v.

³⁾ VProt. Ord. 37r et 58r.

⁴⁾ *Ibid.* 66v et 79r.

⁵⁾ Ff 52.98r, d. 22 apr. 1755.

⁶⁾ *Ibid.* 170r, d. 20 aug. - 3 sept. 1756.

⁷⁾ *Ibid.* 263r.

matus in capitulo provinciali d. 15 apr. 1761, decisor quoque casuum pro conventu viennensi factus est ⁸⁾. Docens nostrates in conventu viennensi, studia sua ad lauream in universitate locali perficiebat. Sic, tentamina ex Sacra Scriptura in universitate viennensi d. 13 dec. 1760 superavit, ex iure canonico d. 30 maii 1761 ⁹⁾. Quia nil dicitur de eo in congregatione intermedia mense sept. 1762 habita ¹⁰⁾, tempus exactum indicare nequimus quando ex Vienna Graecium translatus est. Tamen tempus approximativum inde patet, quod mense aug. 1761 Graecii erant duo lectores theologiae in nostro conventu, primarius quidem P. Caelestinus Miller, secundarius autem P. Richardus Tecker ¹¹⁾. Ex altera parte, P. Antoninus Graecii iam d. 30 apr. 1762 ut lector una cum P. Richardo apparet, loco Caelestini Miller, de quo sermo est d. 11 iunii : iam lectura deposita ob sinistram valetudinem Graecio Flumen profectus erat P. Caelestinus ¹²⁾. Fere certe ergo videtur P. Antoninus Graecium tamquam supplementum pro aegroto confratre Miller inter menses augustum 1761 et aprillem 1762 advenisse.

Per primos annos quibus Graecii commorabatur, vita eius similis vitae confratris Ricardi Tecker fuit. Eodem enim modo quo ille atque P. Martinus Rosnák, lector philosophiae ibidem, lauream theologicam in universitate graecensi suscepit. Die enim 18 iunii 1762, decretum Excelsae Repraesentationis his tribus imperavit ut omnia documenta praesentarent, ad probandum se omnia studia atque actus ad lauream theologicam necessaria fecisse ¹³⁾, id quod factum est. P. Antoninus igitur, cum duobus confratribus factus est privatim a decano Cortivo baccalaureus mense augusto eiusdem anni et, superato examine rigoroso, publice doctor cum illis creatus est in universitate graecensi d. 31 augusti cum voto et sessione ¹⁴⁾. Eodem modo quoque ac Tecker, propositus est ut alter candidatus ex augustinianis, qui tempore debito professori publico Cortivo assisteret tamquam supplementum iuxta decretum ab Excelsa Repraesentatione ad priorem provincialem mense nov. 1762 missum ¹⁵⁾.

⁸⁾ *Ibid.* 420v.

⁹⁾ VUA, *Protocollum sacrae facultatis, Actus et Tentamina 1759-1814*, 4 et 6.

¹⁰⁾ Ff 50.8-10.

¹¹⁾ OeNB 10064.38r.

¹²⁾ *Ibid.* 38v.

¹³⁾ *Ibid.*

¹⁴⁾ *Ibid.* 39r.

¹⁵⁾ *Ibid.*

Ut iam scimus, Tecker ultimo electus est tamquam successor Patris Cortivo Viennam mense aprili 1765 translatus. Triennio autem 1762-1765 neque Tecker neque Ottinger videntur certi fuisse, quisnam eorum sic promovendus esset. Ambo partem activam habebant in actibus facultatis theologiae. Sic videmus P. Antoninum quoque cum doctoribus augustinianis Cortivo, Tecker, Rosnák a pedello vocatum d. 19 maii 1763 ad electionem Rectoris Magnifici ¹⁶⁾. Una cum P. Richardo, post lauream susceptam, oppugnavit in universitate R. D. Beltrami pro actu parvo d. 29 apr. 1763, atque pro actu magno R. D. Tergestin d. 18 iulii eiusdem anni ¹⁷⁾. Hi eidem duo novi doctores augustiniani, Tecker et Ottinger, d. 21 aug. 1763 oppugnaverunt dominicanum Caietanum Seth solemnem disputationem habentem Mariae Theresiae dedicatam ¹⁸⁾. Una cum Tecker quoque, facto actu repetitionis in universitate viennensi, d. 3 sept. 1764, intravit d. 5 eiusdem mensis in collegium doctorum viennensium cum voto et sessione ¹⁹⁾. Capitulum provinciale huius anni mense maio habitum confirmavit eum in conventu graecensi tamquam lectorem theologiae et decisorum casuum ²⁰⁾. Anno sequenti, d. 2 ian. 1765, oppugnavit in universitate R. D. Tintor duplici argumento ²¹⁾, duobus diebus antequam confrater eius Tecker ibidem R. D. Sibenbürger oppugnavit. Sic, ambo lectores, Ottinger et Tecker, Graecii in conventu et in universitate magno cum zelo laborantes, videntur idem ius atque eandem spem habuisse ad successionem in cathedram Joannis Baptistae Cortivo, confratris augustiniani, qui mense aprili 1765 caesareo decreto Viennam tamquam professor publicus vocatus est. Supra vidimus successorem electum fuisse Tecker ²²⁾. Sic mansit P. Antoninus ut lector primarius theologiae in conventu nostro, dum P. Martinus Rosnák lector secundarius factus est. Adhuc unum actum hoc anno habuit Ottinger in universitate graecensi, cum d. 16 aug. 1765 oppugnavit R. D. Bonifacium de Remediis pro actu magno ²³⁾. Intra tres hebdomadas

¹⁶⁾ *Ibid.* 40r.

¹⁷⁾ *Ibid.*

¹⁸⁾ *Ibid.*

¹⁹⁾ *Ibid.*; VUA, *Protocollum sacrae facultatis, Conclusa*, sub d. 5 sept. 1764; *ibid.*, *Actus et Tentamina 1759-1814*, 17.

²⁰⁾ Ff 50.89r.

²¹⁾ OeNB 10064.40v.

²²⁾ *Ibid.*

²³⁾ *Ibid.* 41r.

autem Viennam translatus est tamquam lector Sacrae Scripturae et philosophiae atque decisor casuum, per congregationem intermediam provinciae austriacae habitam diebus 2-4 sept. ²⁴). Proximum capitulum provinciale anno 1767 eum ibidem confirmavit ut lectorem secundarium theologiae, P. Anselmo Annacker tamquam lectore primario designato ²⁵). Honorem praesentaturae in ordine recepit d. 30 sept. 1765, atque magisterium undecim annis postea, d. 24 ian. 1776 ²⁶). Cum P. Anselmus Annacker d. 27 aug. 1769 mortuus est, P. Antoninus ut eius successor tamquam Regens studiorum in conventu viennensi a priore generali constitutus est d. 24 sept. eiusdem anni, quod munus usque ad diem 2 iunii 1773 gessit ²⁷). Annos 1769-1773 fuit confessor monialium Elisabethinarum viennensium in Via Regia seu Landstrasse ²⁸).

Inde a die 10 iunii 1766 apparet P. Antoninus in pluribus congregationibus facultatis theologiae universitatis viennensis usque ad diem 30 apr. 1773, quo anno Viennam dereliquit ²⁹). Die 6 nov. 1770 electus, d. 6 dec. renuntiatus est pro uno anno decanus facultatis viennensis ³⁰).

Relationes autem P. Antonini cum universitate graecensi nondum terminatae erant. In capitulo enim provinciali, Baadae d. 3 martii 1773 electus est in priorem graecensem ³¹), ita ut reverterit in urbem tamquam superior domus in qua iuvenis lector circiter decem annis antea fuerat. Prioratus eius per se debuit triennium durare, ergo usque ad annum 1776, cum P. Martinus Roznák, ni fallimur, novus prior graecensis factus est. Tamen, iuxta Richardum Tecker, *post aliquod tempus* resignavit prioratum graecensem ³²). Pro anno autem 1775, cum decanus facultatis graecensis erat, adhuc appellabatur prior ³³).

²⁴) Ff 50.141v.

²⁵) *Ibid.* 281rv, d. 8 maii 1767; pro Anacker, cf. GAVIGAN, *op. cit.* 344-346.

²⁶) Dd 208.60v; Dd 218.91rv.

²⁷) Dd 212.60r; Dd 215.50r.

²⁸) OeNB 7238.XVI.1.68v.

²⁹) VUA, *Protocollum sacrae facultatis, Conclusa*, sub his annis et diebus, sine paginarum numero.

³⁰) OeNB 7238.XVI.1.63v; VUA, *Protocollum sacrae facultatis, Conclusa*, sub diebus 6 nov. et 6 dec. 1770.

³¹) Ff 54.154v.

³²) BAR 353.143.

³³) *Album, decani*, ad hunc annum.

Invenit P. Antoninus anno 1773 facultatem theologicam sat diversam a facultate, quam ille ante annum 1765 cognoverat. Societate enim Jesu anno 1773 suppressa, patres illius societatis loca sua tamquam professores aliis sacerdotibus ex utroque clero cedere debuerunt. Professores theologiae augustino-thomisticae erant nunc Tecker et Dichanitz. Pro aliis materiis autem necesse erat alios professores loco Jesuitarum invenire. Sic pro anno scholastico 1773-1774 iuxta *Chronicon* ³⁴⁾, tres novi professores *pro hoc anno tantum provisorio modo* constituti sunt. Fuerunt carmelita P. Macarius a S. Elia, qui una cum augustiniano Sigisberto Hueber (de quo infra in parte sexta locuturi sumus), theologiam moralem tradebat. Pro linguis sacris factus est noster P. Antoninus professor, utpote qui per plures annos linguam hebraicam tam Graecii quam Viennae in conventibus nostris tradidisset ³⁵⁾. Per hunc solum annum docuit in universitate graecensi, etiam post hunc annum tamen doctor universitatis manens cum voto et sessione ius habebat ad vocem activam et passivam. De facto, d. 19 nov. 1774, electus est in decanum facultatis graecensis, ita ut per annum scholasticum 1774-1775 rursum fuerit augustinianus decanus novae facultatis theologiae, quae a decano Cortivo, primo decano *extero* fundata erat. Per hunc annum autem non habemus multas notitias de actibus facultatis, ita ut dicere nequeamus quantum P. Antoninus active participaret in rebus illius. Capitulum provinciale celebratum anno 1776, ni fallimur, eum misit Corneoburgum ut priorem, ubi d. 27 oct. 1778 epistulam ad gubernium tamquam prior subscripsit ³⁶⁾. Fuit prior provincialis per triennium 1779-1782. Hic videtur sensus esse verborum, quae Richardus Tecker Romae anno 1793 scripsit: *conventum suum Corneoburgensem triennio, alio rursus triennio Provinciam gubernavit* ³⁷⁾. Post annum 1773 non inveniuntur actus capitulorum provincialium et congregationum intermediarum provinciae austriacae in archivo romano ordinis S. Augustini, neque potuimus ea alibi invenire pro annis 1776 et posteris.

Rursum tamquam prior corneoburgensis subscripsit relationem de proprietatibus monasterii d. 10 dec. 1782 ³⁸⁾. Relatio prioris

³⁴⁾ 146.

³⁵⁾ *Chronicon* 146.

³⁶⁾ F. ZEISSL, *Das ehemalige Augustinerkloster in Korneuburg* (Sondernummer der *Klosterneuburger Kultur Nachrichten*) Jahrgang 1965, Heft 2, 41.

³⁷⁾ BAR 353.143-144. Cf. appendicem III, n. 1.

³⁸⁾ ZEISSL, *op. cit.* 42.

provincialis, P. Francisci Capler, anno 1783 ad gubernium facta de eo loquitur tamquam de priore ³⁹⁾. Successor eius ut prior corneoburgensis fuit P. Sigisbertus Hueber, qui d. 18 sept. 1783 adhuc in conventu viennensi erat ⁴⁰⁾, id quod indicare videtur P. Antoninum in hoc mense septembri adhuc priorem corneoburgensem fuisse. Post annum 1783 habemus paucas notitias de illo. Elenchus doctorum vindobonensium inde ab anno 1787 usque ad annum 1794 eum semper adhuc vivos nominat ⁴¹⁾, elenchus autem pro anno 1795 indicat eum anno 1794 mortuum esse ⁴²⁾. Locus mortis fuit Corneoburgum, iuxta López-Bardón ⁴³⁾.

OPERA

1. *Panegyricus de Spiritu Sancto*. Viennae ex typographia Kalidodiana, 1754, in-4 ⁴⁴⁾.
2. Plures epistolae officiales, quas ut prior corneoburgensis scripsit ⁴⁵⁾.

VI. SIGISBERTUS HUEBER

Nunc venimus ad professorem augustinianum carinthum, et quidem Josephum Hueber, qui d. 31 oct. 1741 ad S. Vitum, seu St. Veit an der Glan, natus est ¹⁾. In congregatione intermedia, Baadae mense sept. 1759 habita, obtulit iuvenis Josephus supplicem libellum, ut in ordinem admitteretur ²⁾. Indutus est d. 3 febr. 1760

³⁹⁾ VDA, *Augustiner Ordensprovinz: Verzeichniss des ganzen in dem Orden der beschuhten PP. Augustiner befindlichen Personals*.

⁴⁰⁾ VDA, *Augustiner-Eremiten auf der Landstrasse, Protokoll über die Visitation des Klosters*.

⁴¹⁾ *Wienerisches Universitäts Almanach*: 1787, 30-35; 1794, 86-90.

⁴²⁾ 124.

⁴³⁾ 169.

⁴⁴⁾ Dixit ad academicos viennenses, decano confratre augustiniano Casparo Scheurer; sic Schier in OeNB 7238.XVII.68v.

⁴⁵⁾ Pro quibus cf. ZEISSL, *op. cit.* 41-42 et 50. In notis sexta et septima paginae 50 eiusdem operis refertur ad archiva ubi plura de conventu corneoburgensi inveniri possunt.

¹⁾ OeNB 7372.25v, ubi brevissime sermo est de illo, antequam sacerdos factus est.

²⁾ Ff 52.364v.

Graecii, nomine Sigisberti assumpto, ubi anno sequenti mense febr. professionem emisit ³⁾). Omnia studia philosophica et theologica Graecii fecit, primo quidem in conventu nostro ad S. Paulum, deinde in universitate, iuxta statuta in congregatione intermedia, Viennae diebus 13-14 sept. 1762 habita :

statuit Venerabile Diffinitorium pro incremento studiorum, quod etiam studentes qui lectiones publicas in universitate Graecensi frequentant, si sint sacerdotes, pro gradibus defendere possint ac valeant, ad gradus tamen non admittantur, priusquam non fuerint ad lectoris munus promoti ⁴⁾).

Emissa igitur professione, fr. Sigisbertus Graecii mansit in conventu S. Pauli, ut studens philosophiae, in dispositione familiarum facta a capitulo provinciali Graecii mense aprili anno 1762 habito ⁵⁾). Breviter post professionem, recepit d. 27 martii 1761 tonsuram et ordines minores Graecii in sacello aulae episcopalis ⁶⁾). In eodem sacello ad subdiaconatum ordinatus est d. 2 apr. 1763 ⁷⁾). Anno sequenti, d. 21 apr., ordinatus est ad diaconatum in ecclesia graecensi sanctimonialium S. Dominici ⁸⁾). Iam ut subdiaconus superaverat primum tentamen in universitatis graecensi, et quidem ex lingua hebraica, d. 2 apr. 1764, et mense sequenti adhuc continuabat studia sua in conventu graecensi ⁹⁾). Recepit dispensationem aetatis ad sacerdotium d. 14 aug. 1764 ¹⁰⁾), ita ut breviter postea videatur presbyter ordinatus esse. Certe ut sacerdos d. 10 ian. 1766 apparet, cum defendens fuit in disputatione menstruali habita a professore publico Tecker ¹¹⁾). Die 25 apr. eiusdem anni subiit tentamen graecum in universitate *cum singulari sui commendatione*. Capitulum provinciale, mense maio Baadae celebratum, eum studiorum correpitorem in conventu graecensi designavit, post quod examina necessaria in universitate graecensi regulariter superavit : examen ex Sacra Scriptura d. 23 aug. 1767 *singulari cum laude* ; d. 17 ian. 1768, examen ex iure canonico *cum praeclara commen-*

³⁾ OeNB 7372.25v.

⁴⁾ Ff 50.9r.

⁵⁾ Ff 52.420v.

⁶⁾ GProt. Ord. 5.278.

⁷⁾ *Ibid.* 323.

⁸⁾ *Ibid.* 343.

⁹⁾ OeNB 10064.40r; Ff 50.89r.

¹⁰⁾ GOA, *Klosterakten* II-F-4.

¹¹⁾ OeNB 10064.41r; *Chronicon* 15.

datione ¹²⁾. Eodem anno, d. 19 iunii, subiit examen rigorosum pro summa theologiae laurea, atque d. 4 iulii habuit disputationem ex binis partibus theologiae seu actum parvum sub praesidio P. Richardi Tecker ¹³⁾. Die 14 aug. ornatus est prima laurea theologiae, id est baccalaureus theologiae creatus est a decano in sacello domestico collegii academici S. J. ¹⁴⁾. Mense sequenti, lector philosophiae designatus est pro conventu graecensi per congregationem intermediam, Viennae habitam ¹⁵⁾. Anno 1769, iuxta morem universitatis, oppugnavit, una cum P. Martino Rosnák, in disputatione universitaria P. Aloysium Kiker, O.P., oppugnavit etiam pro actu parvo tres alios candidatos, diebus 6 et 13 martii et 21 aprilis ¹⁶⁾. Ipse P. Sigisbertus habuit d. 12 aug. suum actum magnum, seu disputationem publicam ex universa theologia scholastico-dogmatica sub praesidio P. Richardi Tecker. Hac occasione, distributus est liber confratris P. Xysti Schier, *Specimen Styriae litteratae* ¹⁷⁾. Die 21 eiusdem mensis fecit puncturam, seu ultimum tentamen rigorosum ex D. Thoma pro suprema laurea, dein die 25 hora decima in sacello domestico collegii academici S.J., P. Sigisbertus et P. Bartholomaeus Kovacs, O.P., *postquam sacrae theologiae Licentiatii ab Amplissimo P. Cancellario renunciati essent, a Spectabili D. Decano suprema sacrae theologiae laurea ornati, sacram facultatem ingressi sunt, cum sessione et voto* ¹⁸⁾.

Sic, laurea obtenta, P. Sigisbertus habuit vitam activam tam in conventu graecensi nostro, ubi lector philosophiae mense maio 1770 confirmatus erat ¹⁹⁾, quam in universitate, ubi d. 9 iulii 1770 oppugnavit candidatum jesuitam, d. 17 aug. dominicanum pro actu magno. Pro actu parvo oppugnavit sacerdotem saecularem d. 18 eiusdem mensis, die 15 dec. jesuitam ²⁰⁾. Apparet in congregatione facultatis theologiae diebus 31 aug. 1772 et 13 sept. 1773 ²¹⁾, antequam factus est professor provisorius theologiae moralis in uni-

¹²⁾ Ff 50.282r; OeNB 10064.41v.

¹³⁾ *Chronicon* 43; ONB 10064.42r.

¹⁴⁾ *Chronicon* 46.

¹⁵⁾ Ff 50.314v.

¹⁶⁾ OeNB 10064.42v.

¹⁷⁾ *Ibid.*; *Chronicon* 72.

¹⁸⁾ *Chronicon* 72-3; OeNB 10064.42v.

¹⁹⁾ Ff 50.393v.

²⁰⁾ OeNB 10064.43r.

²¹⁾ *Chronicon* 126 et 140-141.

versitate pro anno scholastico 1773-1774, eodem tempore quo confrater eius Antoninus Ottinger professor provisorius linguarum sacrarum factus est, et Richardus Tecker professor publicus theologiae dogmaticae erat, una cum collega dominicano Dichanitz ²²⁾). Docebat hoc anno igitur P. Sigisbertus theologiam tam in universitate quam in conventu augustiniano, ubi mense maio eiusdem anni lector theologiae, magister novitiorum, custos confraternitatis S. Corrigiae factus erat per capitulum provinciale Baadae habitum ²³⁾), etsi conicere possumus partem saltem laborum eius in conventu S. Pauli aliis datam esse, cum mense novembri in universitate praelectiones habere incepit.

Nescimus tempus exactum cum P. Sigisbertus Graecio in conventum viennensem translatus est, etiam si certe Viennae apparet tamquam lector theologiae in conventu nostro d. 2 apr. 1778, in contractu facto inter augustinianos viennenses et Comitem Thomam Gundacher ²⁴⁾). Forsitan Viennam translatus erat tempore capituli provincialis mense aprili/maio 1776, cuius proh dolor acta capitularia non potuimus invenire. Non apparet P. Sigisbertus post hunc annum 1776 in *Chronico* facultatis theologiae graecensis, neque consideratus est ut candidatus ad cathedram P. Richardi Tecker, cum hic cathedram theologiae dogmaticae mense augusto 1777 resignavit, Romam profecturus. Haec cathedra, ut alibi explicamus, data est iuveni confratri augustiniano, P. Joanni Evangelistae Tretter, qui mensibus martio-iunio eiusdem anni praelectiones ut substitutus pro Tecker in universitate habuerat ²⁵⁾).

Numquam fecit P. Hueber Viennae actum repetitionis, sicut anno 1764 fecerant Patres Ottinger et Tecker. Factus est autem in conventu viennensi Regens Studiorum, anno nobis non certe cognito, forsitan anno 1779, post elapsam triennium P. Engelberti Berthold, qui d. 7 aug. 1776 ad hoc munus designatus erat ²⁶⁾). Praesentaturae honor in ordine illi d. 11 oct. 1777 collatus est ²⁷⁾). Versus finem anni 1783, in descriptione confratrum provinciae austriacae, repraesentatur P. Sigisbertus, qui adhuc in conventu viennensi residebat,

²²⁾ *Ibid.* 146.

²³⁾ Ff 54.155r.

²⁴⁾ VANOe, K 223, *Klöster und Stifte, Männer, PP. Augustiner in NOe.*

²⁵⁾ *Chronicon* 173-177.

²⁶⁾ Dd 219.48v.

²⁷⁾ Dd 220.72r.

tamquam emeritus Regens Studiorum, et primus curatus in ecclesia augustiniana SS. Sebastiani et Rochi, quae per dispositionem imperatoris Josephi II d. 20 apr. 1783 in parochiam conversa erat ²⁸⁾. De facto, primum baptisma in registro novae parochiae notatum, ab ipso Hueber d. 22 apr. 1783 collatum est ²⁹⁾. Etiam pro anno 1784 invenitur nomen eius in eodem registro, non autem postea. Adhuc appellabatur *professor claustralis* anno 1783 ³⁰⁾.

Missus est Corneoburgum ut prior anno 1785, ut videtur. Hoc enim anno, non solum evanescit nomen eius ex protocollo viennensi baptismatum, sed etiam subscripsit cum titulo prioris corneoburgensis epistolam hic d. 15 dec. 1785 scriptam — et hic fuit annus capituli provincialis ³¹⁾. Adhuc prior hic fuit diebus 26 apr. 1791 et 18 aug. 1792, ut patet ex duobus documentis, quae hoc tempore composita sunt ³²⁾. Iterum translatus est Viennam, anno nobis incognito. Prior Viennae factus est, forsitan anno 1803, post mortem Engelberti Bertholdi, hoc anno d. 14 iunii defuncti, eodem die quo habitum est capitulum provinciale provinciae augustinianae ³³⁾, ultimum in quo prior provincialis electus est. Ipse P. Sigisbertus certe hoc anno 1803 prior viennensis fuit ³⁴⁾. Ibidem prior mansit per annos 1803-1809, quo munere fungens peste mortuus est d. 9 iulii 1809 ³⁵⁾.

Nulla opera publicata reliquit P. Sigisbertus, in quantum sciamus ³⁶⁾.

²⁸⁾ VDA, *Augustiner Ordensprovinz: Verzeichnis des ganzen in dem Orden der beschuhten PP. Augustiner befindlichen Personals*.

²⁹⁾ Rochuskirche, Wien, *Taufprotokoll* I, fol. 1a.

³⁰⁾ In documento quod supra in nota 28 huius partis citamus.

³¹⁾ Epistula citatur a F. ZEISSL, *Das ehemalige Augustinerkloster in Korneuburg* (Sondernummer der *Klosterneuburger Kultur Nachrichten*) Jahrgang 1965, Heft 2, 45.

³²⁾ VANOe, K 238, *Klöster und Stifte, Männer, PP. Augustiner in NOe*.

³³⁾ VDA, *Augustiner auf der Landstrasse: relatio prioris provincialis, P. Gaudiosi Kare, d. 14 iunii 1803 electi, ad consistorium archiepiscopale viennense*.

³⁴⁾ VS 1804, 26 et 116. Cf. appendicem III, n. 2.

³⁵⁾ VS 1805, 30-31; 1807, 32; 1809, 36; pro die mortis, vid. VS 1811, 136. Pro descriptione pestis, qua uno anno mortui sunt plus 15 religiosi, cf. F. RENNHOFFER, *Die Augustiner-Eremiten in Wien* (Würzburg 1956) 247.

³⁶⁾ Complures epistolae eius, quae adhuc manent, citantur a ZEISSL, *op. cit.* 42 et 50, ubi archiva citantur, quae certe plures res narrationi nostrae addere possent.

VII. JOANNES EVANGELISTA TRETTER

Sicut confratres augustiniani Bernardus Schlechtleitner, Richardus Tecker, Antoninus Ottinger, Melchior König, hic quoque professor graecensis Viennae natus est, et quidem d. 28 martii 1747 ¹⁾. Nomen Josephi quod in baptismo recepit pro nomine Joannis Evangelistae commutavit, cum Pruggae d. 6 nov. 1763 habitum augustinianum induit. Primam professionem ibidem d. 1 nov. 1764 emisit, factus est autem filius conventus Fürstenfeldensis ²⁾. Viennae videtur philosophiae in conventu nostro incubuisse. Hic enim invenitur primis diebus mensis sept. 1765 ³⁾. Sequens capitulum autem provinciale, mense maio anni 1767 Baadae celebratum, habet eum in dispositione familiarum tamquam studentem theologiae in conventu graecensi ⁴⁾. Eodem anno incepit examina in universitate graecensi facere, quae eum ultimo ad lauream theologicam ibidem ductura erant. Sic, postquam d. 5 aug. 1767 examen graecum, atque d. 24 apr. 1768 examen hebraicum in universitate graecensi superavit, ordinatus est ad subdiaconatum in ecclesia parochiali graecensi d. 4 sept. 1768 ⁵⁾. Anno sequenti, seu 1769, cum ordinatus esset diaconus d. 20 maii in ecclesia parochiali, superavit examen ex sacris canonibus d. 8 iulii ⁶⁾. Examine ex Sacra Scriptura d. 24 ian. 1770 feliciter superato, ad sacerdotium Graecii elevatus est eodem anno, d. 10 martii ⁷⁾. Relictus est Graecii per capitulum provinciale mense maio 1770 celebratum ut studens theologiae, ita ut potuerit die 11 aug. 1771 examen pro prima laurea, seu baccalaureatu, in universitate graecensi superare, et die sequenti disputationem publicam ex binis partibus sacrae theologiae ibidem habere ⁸⁾. Congregatio autem intermedia, mense sept. eiusdem anni

¹⁾ OeNB 7237.V,9v. Haec est recta dies eius nativitatis, non 28 maii, ut falso datur in GLA, *Universität, theologische Fakultät*, Fasz. 7, Heft 49.77. Cf. GProt. Ord. 5.493, ubi dicitur neomysta Joannes d. 28 martii 1770 viginta tres annos complere.

²⁾ OeNB 7237.V,9v.

³⁾ Ff 50.141v.

⁴⁾ *Ibid.* 282r.

⁵⁾ OeNB 10064.41v-42r; *Chronicon* 31 et 42; GProt. Ord. 5.455.

⁶⁾ GProt. Ord. 5.481; OeNB 10064.42v; *Chronicon* 65.

⁷⁾ OeNB 10064.43r; GProt. Ord. 5.493; *Chronicon* 81.

⁸⁾ *Chronicon* 110.

habita eum Pruggam misit ut correpetitorem studiosorum et subdirectorem novitiorum ⁹⁾. Sic debuit studia ulteriora in universitate viennensi facere, ubi d. 25 aug. 1772 baccalaureus theologiae factus est ¹⁰⁾. Anno sequenti, mense maio, capitulum provinciale eum Prugga Leucam ut lectorem philosophiae transtulit, ubi per c. 15 menses mansit. Missus est enim mense sept. anni 1774 Viennam, ubi lector philosophiae designatus in conventu augustiniano, curam etiam professorii habebat ¹¹⁾. Sic fecit suum actum magnum pro laurea theologica P. Joannes in universitate viennensi d. 2 iunii 1775 ¹²⁾. Lauream tamen recepit, non Viennae, sed in universitate graecensi d. 14 dec. eiusdem anni. Sic ait de hac re Chronicon facultatis theologiae graecensis : *Doctoratum una cum sessione accepit R. P. Joannes Tretter, ord. S. Augustini, cum jam Viennae pro suprema theologiae laurea disputasset* ¹³⁾. Numquam autem ingressus est P. Joannes collegium doctorum viennensium.

Iuvenis doctor graecensis, et lector in conventu ad S. Paulum, Tretter non debuit diu occasionem in universitate graecensi praelectiones tradendi expectare. Mense enim martio anni 1777, professor publicus theologiae dogmaticae, augustinianus Richardus Tecker, profectus est tamquam actuarius cum directore Francisco de P. Tomicich, academias labacensem et goritiensem visitante, ita ut necesse esset suppletentem invenire. Hic labor concreditus est P. Joanni, qui inde a d. 22 martii usque ad finem mensis iunii praelectiones pro P. Richardo in absentia illius habuit. Sic incepit P. Tretter in universitate hoc anno 1777 longam periodum docendi extra scholas sui ordinis, quae per plus triginta quinque annos duratura erat, etiam post suppressionem monasteriorum ordinis sui, graecensis quidem anno 1784, viennensis autem 1812. Si miramur cur nullos de theologia dogmatica per hos longos annos scripserit libros, debemus recordari non illi licuisse praelectiones suas tradere : obligatus est enim ab initio quidem textus a Gazzaniga et Bertieri compositos adhibere, postea autem textus sui confratris

⁹⁾ Ff 50.393v et 437v.

¹⁰⁾ VUA, *Matricula inclytae facultatis theologiae Viennensis*, 177.

¹¹⁾ Ff 54.155r et 238v.

¹²⁾ VUA, *Protocollum sacrae facultatis, Actus et Tentamina 1759-1814*, ad diem, sine paginatione.

¹³⁾ 156.

E. Klüpfel, ut iam diximus supra, de Cortivo, Tecker, Rosnák loquentes.

Mense augusto anni 1777 P. Tecker, qui mense maio in Assistentem Generalem ordinis Romae electus erat, suam definitive resignavit cathedram. P. Joannes subito supplicavit pro hac cathedra vacante, quam per circiter tres menses ut supplementum habuerat. Hoc quidem pro tempore permisit imperatrix Maria Theresia, concedens, tamquam substituto, P. Joanni cathedram cum salario ordinarii professoris, imperans tamen ut concursus haberetur antequam professor permanens nominaretur. Hic concursus habitus est diebus 6, 8, 9 maii 1778 inter P. Joannem et R. D. Matthiam Winkler, qui anno 1806 sacrae facultatis director factus est. Post concursum P. Joannes primo loco propositus est ¹⁴⁾. Concursus iam d. 24 dec. 1777 stabilitus erat, eodemque die nominatus erat P. Joannes ut professor provisorius ¹⁵⁾. Die 13 oct. 1778 tamquam professor ordinarius approbatus atque confirmatus est ¹⁶⁾.

Per annos scholasticos proxime sequentes, 1778-1780, com confrater eius augustinianus Martinus Rosnák Rector Magnificus universitatis graecensis erat, P. Joannes docebat secundam partem theologiae dogmaticae, cuius prima pars a collega dominicano P. Koffler tradebatur ¹⁷⁾. Hi duo professores per annos academicos 1779-1781 habuerunt ut decanum alium augustinianum, P. Melchiorem König (de quo infra in parte octava loquemur). Etiam per annum academicum 1781-1782 easdem materias tradiderunt ¹⁸⁾. Mense oct. 1782 autem promulgatum est decretum gubernii, quo universitas in lycaeum conversa est, retenta autem facultate doctores creandi ¹⁹⁾. Eodem anno, d. 8 dec., solemnes vesperae de immaculata conceptione B. V. Mariae cantatae sunt, post quas P. Joannes concionem sacram habuit ²⁰⁾. Eodem anno quoque, cum sacerdotes regulares, etsi lauream theologiam habebant, cogeantur examine capacitem suam ad curam animarum rite exercendam probare, P. Joannes tentamen feliciter superavit. In cura animarum his annis dioecesi adstitit, ita ut ab episcopo seccoviensi anno 1791 bonum

¹⁴⁾ *Chronicon* 173-174, 177, 186, 238.

¹⁵⁾ GLA, *Universität, theologische Fakultät*, Fasz. I, Heft 15.19.

¹⁶⁾ *Ibid.* Heft 16.13.

¹⁷⁾ *Chronicon* 194.

¹⁸⁾ *Ibid.* 203, 210, 214.

¹⁹⁾ *Ibid.* 215.

²⁰⁾ *Ibid.*

testimonium receperit, quod iurisdictionem sacri tribunalis in illa dioecesi per plures annos exercuisset, ac frequenter ex cathedra cum magno fructu audientium, tum in aliis ecclesiis, tum in ecclesia cathedrali dixisset ²¹⁾. Notarius facultatis theologiae fuit per aliquot annos ante 1787 cum, ut infra in parte nona videbimus, P. Severinus Dworzak eius successor in hoc munere factus est.

Mutata anno 1782 universitate in lycaeum, nullus decanus postea electus est usque ad annum 1791, saltem cum hoc titulo; decretum novum autem Josephi II effecit anno 1786 ut postea professores per turnum hoc munus cum titulo directores obirent ²²⁾. Multae mutationes in corpore professorum his annis factae sunt, ita ut P. Joannes non amplius secundam partem theologiae dogmaticae semper doceret, sicut prius, sed potius has materias: anno scholastico 1782-1783, dogmaticam et polemicam; annis scholasticis 1783-1786, primam partem theologiae dogmaticae; anno scholastico 1786-1787, eandem materiam atque Patrologiam; easdem materias per annum scholasticum 1787-1788 quoque docuit, atque praeses facultatis theologiae fuit, id est, practice decanus, quamvis hic titulus inde ab anno 1782 non amplius adhibitus esset ²³⁾. Anno autem sequenti, 1788, studium theologicum a Josepho II, semper novitates in his rebus moliente, ad tres annos reductum est, id quod effecit ut duo professores graecenses munere suo docendi absoluti sint, scil. P. Damianus Czerny, O.P. et P. Joannes ²⁴⁾, qui nunc se invenit Graecii sine monasterio, quod iam mense apr. 1784 ab eodem Josepho suppressum erat, atque pro momento sine munere docendi, cui iam inde ab anno 1771 vel in scholis ordinis sui vel in universitate graecensi incumbibat. Debemus hic notare, eum numquam cessasse augustinianum esse, etiam si labor docendi eum extra monasteria vivere coegit inde ab anno 1784, cum monasterium eius graecense suppressum est. Eodem anno, d. 8 maii, circiter uno mense postquam hoc monasterium suppressum est, scripsit ex urbe Graecio P. Joannes (in qua domo degeret nescimus) pro duobus conventibus Furstenfeldii et SS. Trinitatis in collibus sclavonicis (Hl. Dreyfaltigkeit in Windischbücheln), sese procuratorem conventuum augustinianorum in Styria appellans, ad renovandam pro his

²¹⁾ GOA, *Klosterakten* II-F4, *Personalakten* d. 24 sept. 1791.

²²⁾ *Chronicon* 217 et 223.

²³⁾ *Ibid.* 217, 220, 222-224, 226.

²⁴⁾ *Ibid.* 227.

conventibus facultatem absolvendi a casibus reservatis, quae d. 16 maii elapsura erat ²⁵⁾).

Labor autem docendae theologiae nondum finitus erat pro Tretter. Hucusque soliti sunt auctores dicere P. Joannem anno 1788 Labacum ut professorem theologiae in lycaeoprofectum esse, atque anno 1800 Graecium rediisse ²⁶⁾. Haec autem chronologia non potest vera esse. Verum est quidem P. Joannem Graecii non apparere — saltem in quantum sciamus — inter annos 1789-1799. Certe autem fuit per biennium intra hos annos professor theologiae moralis et pastoralis, atque adiutor pro cura animarum in conventu Admontensi, ubi inde ab anno 1711 institutum philosophico-theologicum extiterat ²⁷⁾. Nominatus est ad cathedram theologiae dogmaticae in lycaeolabacensi d. 1 nov. 1791 ²⁸⁾. Quia Tretter anno sequenti quoque, 1792, iterum ut professor dogmaticae memoratur ²⁹⁾, atque mense sept. 1798 adhuc (vel iterum ?) Labaci erat ³⁰⁾, id est, anno

²⁵⁾ GOA, *Klosterakten* II-F-5, *Augustiner zu Fürstenfeld*.

²⁶⁾ Krones 588, quem sequitur A. POSCH, *Die kirchliche Aufklärung in Graz und an der Grazer Hochschule* (Graz 1937) 129. Ipse tamen cl. A. Posch alibi dicit P. Joannem anno 1790 Labacum profectum esse, in opere suo *Die Bedeutung der Grazer theologischen Fakultät für den Südosten der ehemaligen Monarchie in der Zeit von 1773 bis 1827*, in *Festschrift zur Feier des 350jährigen Bestandes der Karl-Franzens Universität zu Graz* (Graz 1936) 106-107. Hoc videtur propius ad tempus correctum accedere, sicut explicare conabimur.

²⁷⁾ GLA, *Universität, theologische Fakultät*, Fasz. 7, Heft 77, ubi expresse dicitur de P. Joanne anno 1812: *Johann* [nomen religiosum!] *Tretter, Grätz...* (Vaterland) *Wien in Oesterreich...* (Lehrfach) *Dogmatik*, (Besoldung) 800 fl... (Dienstjahre überhaupt) 41, (in der gegenwärtigen Eigenschaft) 35. *Anmerkung: Früher wurde er im Stift Admont durch 2 Jahre als Professor der Moral und Pastoral, wie auch als Seelsorger verwendet. Nun ist er zugleich durch 9 Jahre im Konvikte als Vicedirektor aufgestellt.* Pro conventu Admontensi, cf. A. Krause, LTK 1.150.

²⁸⁾ J. Kulavic, apud H. ZSCHOKKE, *Die theologischen Studien und Anstalten der katholischen Kirche in Oesterreich* (Wien und Leipzig 1894) 812, ubi indicatur quomodo haec schola labacensis, anno 1783 clausa, hoc anno 1791 iterum aperta sit. Videtur ergo rationabile supponere biennium admontense inter annos 1788 et 1791 ponendum esse.

²⁹⁾ *Programm und Jahresbericht des k. k. Obergymnasiums zu Laibach* (Laibach 1861) 12. Perhumaniter mihi suppeditavit hanc notam directrix codicum mss. universitatis graecensis, D. Maria Mairold, quae magna cum patientia pluries adiutorium his nostris investigatiunculis dedit. Dignetur gratias nostras publicas accipere!

³⁰⁾ M. MAIROLD, « Bibliothekarische Prüfungsfragen in Jahre 1798 », in *Oesterreichische Zeitschrift für Buch- und Bibliothekswesen*, Jahrgang 8 (1959), Heft 3,

antequam Graecium ut professor dogmaticae rediit, nobis videtur melius hanc sequentem chronologiam modo provisorio proponere, donec ultiores investigationes illam vel stabiliant vel corrigant : P. Joannes fuisset intra annos scholasticos 1788-1791 per biennium in conventu Admontensi. Deinde per annos scholasticos 1791-1799 fuisset professor in lycaeio labacensi, ubi certe apparet in hoc munere annis 1791, 1792, 1798. Anno academico 1799-1800 P. Joannes certe resumpsit cathedram theologiae dogmaticae in universitate graecensi. *Album* enim facultatis theologiae, adhuc in archivio facultatis graecensis conservatum, nos certiores facit sat exacte de materiis traditis a P. Joanne inde ab anno 1799 cum Graecium rediit. Sic per annos scholasticos 1799-1813 (1814 ?) docuit theologiam dogmaticam sine interruptione ³¹⁾. Per annos scholasticos 1806-1809 docuit non tantum dogmaticam sed theologiam polemicam quoque, quae per hos duos annos scholasticos materiis praescriptis addita est, multis annis postquam nemo eam in facultate graecensi docuerat. Post hos duos annos iterum derelicta est. Cum director facultatis Franciscus Mazzioli obiisset, P. Joannes anno 1803 munus recepit directoris provisorii, quo functus est usque ad diem 5 febr. 1806, cum decretum aulicum diei 5 ian., designans successorem Matthiam Winckler, intimatum est ³²⁾. Decanatus lycaeii graecensis anno 1791 restitutus erat, saltem quodam modo. Hoc quoque munere facultatis theologiae functus est P. Joannes, prius per annum 1800-1801, deinde, iam senior facultatis, inde ab anno 1807 usque ad annum mortis, sive 1814, quamvis anno 1813 professor emeritus factus esset ³³⁾. Neque hic fuit finis honorum. Per annum enim 1807-1808 Rector Magnificus lycaeii fuit ³⁴⁾.

3-4, ubi indicatur quomodo P. Joannes unus fuerit inter novem candidatos ad officium bibliothecarii graecensis anno 1798. Obtulit suam candidaturam ex Labaco.

³¹⁾ *Album, professores*, ad annos 1799-1813 inclusive. Infra videbimus illum forsitan usque ad annum 1814, quamvis iam emeritum, hanc materiam docuisse.

³²⁾ *Album, praesides*, ad annos 1803-1806; *Chronicon* 232. Explicite appellatur *director provisorius* d. 20-22 apr. 1805 in GLA, *Universität, theologische Fakultät*, Fasz. 4, Heft 42-43.35.

³³⁾ *Album, decani*, ad hos annos.

³⁴⁾ *Ibid., Rectores*, ad annum; Krones 581. In GUA conservatur *Matricula almae... Academiae... Graecii*, Tomus II, 148, ubi pro anno 1808 dicitur: *Praeside Adm. R. ac Doctissimo D. D. Joannes Evang. Tretter, ord. (1) S. Augustini, SS. theologiae doctore, dogmaticae professore, ac ordinario p. t. Rectore Magnifico.*

P. Tretter inde a tempore professionis filius conventus fürstfeldensis erat. Hic autem numquam habitasse videtur: filii enim omnium conventuum provinciae austriacae his temporibus regulariter transferebantur ex uno conventu in alium, non obstante eorum affiliatione in hoc vel illo monasterio determinato. Quia semper in ordine usque ad mortem Tretter mansit, sponte surgit interrogatio, cuinam familiae assignatus sit post suppressum anno 1784 monasterium graecense, in quo usque ad hunc annum habitaverat? Non possumus dare responsum certum pro toto tempore, sed saltem inde ab anno 1803 considerabatur membrum communis viennensis usque ad suppressionem huius monasterii anno 1812. Sic apparet in *Schematismo* viennensi pro his annis ³⁵). Etiam post suppressionem monasterii viennensis, d. 13 apr. 1812, P. Joannes se appellat augustinianum, et ut talis ab alis appellatur. Ubinam degit Graecii postquam Labaco huc anno 1799 revertit? Inde ab anno 1803 subdirector fuit convictus graecensis hoc anno restabiliti, quo munere anno 1812 adhuc fungebatur, ita ut per hos annos hic habitasse fere certe videatur ³⁶).

Ex supra dictis, videmus quomodo P. Joannes postquam Graecium Labaco rediit, vitam sat activam habuerit. Non solum fuit professor theologiae dogmaticae, aliquando etiam polemicae, sed etiam director provisorius facultatis per circiter tres annos, et decanus per saltem octo. Huic adde munus rectoris magnifici lycae per unum annum, atque munus subdirectoris convictus per saltem decem annos. Sic invenimus in illo hominem nullo modo pigrum.

Cum fine anni scholastici 1812-1813, P. Joannes, nunc 66 annos completos habens, philosophiam et theologiam per plus 40 annos

³⁵) VS pro anno 1804, ubi appellatur sodalis conventus augustiniani viennensis, sed absens, ut professor theologiae dogmaticae Graecii; anno 1805, 31, ubi dicitur: *P. Johann Evang. Tretter, S.T.D. und wirklicher Professor der Dogmatik in Gratz*; anno 1807, 33; anno 1809, 36, ubi dicitur: *Johann Ev. Tretter, S.T.D., derzeit Rector magnificus und wirklicher Professor der Dogmatik in Gratz*; anno 1811, 37, ubi exacte eadem per errorem dicuntur, quae in volumine anteriore ex anno 1809; non apparet in volumine ex anno 1813, quia monasterium viennense iam suppressum erat. Notandum est hos *schematismos* fere semper referri ad annum *ante* publicationem, e.g., pro anno 1809 P. Johannes appellatur Rector Magnus, quo munere de facto functus est per annum academicum 1807-1808. Sic etiam pro ceteris voluminibus *Schematismi*, tam secoviensis quam viennensis.

³⁶) Cf. notam 27 huius partis, quae de P. Tretter tractat, ubi textus citatur.

docuerat, intra atque extra monasteria. Usque ad ultimos menses vitae, videtur indefessus laborasse, in doctrina, administratione, cura animarum. In ipsa universitate graecensi fere usque ad ultimos dies vitae docuit. Quamvis enim iuxta commissionis decretum diei 3 sept. 1813 factus esset mandato gubernii d. 22 eiusdem mensis professor emeritus cum pleno salario 800 florenorum, tamen dogmaticam ut supplens docebat etiam pro anno scholastico 1813-1814, donec successor eius canonicus Salesius Appel perveniret³⁷⁾. Mortuus est Graecii in medio anno scholastico, scil. d. 3 apr. 1814³⁸⁾. Ni fallimur, decanus facultatis theologiae mansit usque ad mortem³⁹⁾.

Cum morte P. Joannis ordo augustinianus omnino evanuit ex urbe Graecio, ubi anno 1588 archidux Carolus illi ecclesiam S. Pauli cum parva domo donaverat⁴⁰⁾. Tam ecclesia S. Pauli quam monasterium, ambo postea constructa, hodie adhuc existunt, ecclesia quidem clero dioecesano concredita, monasterium autem, ut plerumque fit, divisum in plures habitationes, fere sicut antiqua *insula romana*.

Unica opera scripta quae reliquit P. Joannes sunt plurimae epistolae, quae inveniuntur maximam partem Graecii in GLA et GOA, scriptae manu eius nitida, generatim in rebus facultatis, praesertim in GLA, *Theologische Fakultät*, Fasz. 4, Heft 35; *ibid.*, Heft 44; Fasz. 5, Heft 45; Fasz. 7, Heft 49, 42; *ibid.*, 48; *ibid.*, 86; Fasz. 8, I, 38; *ibid.*, II, 69; *ibid.*, 71; pro exemplo epistularum eius in GOA conservatarum, cf. notam 25 huius partis. Multa adhuc manent facienda ad melius cognoscendam historiam P. Joannis.

VIII. MELCHIOR KÖNIG

Historia huius decani facultatis graecensis bene illustrat quomodo florens provincia austriaco-hungarica per Josephinismum et

³⁷⁾ GLA, *Universität, theologische Fakultät*, Fasz. 8, II, 62.

³⁸⁾ GOA, *Klosterakten* II-F-4, *Personalakten*.

³⁹⁾ *Album, decani*, ubi dicitur, subito post annum 1806: *Ad annum 1814 decanus fuit cl. D. Joannes Evangel. Tretter, prof. dogmat. theologiae, ab anno 1814 est decanus cl. D. Franc. Xav. Gmeiner, prof. hist. eccles.*

⁴⁰⁾ X. SCHIER - M. ROSNÁK, *De monasteriis provinciae Austriae et Hungariae ordinis fr. erem. S. P. Augustini succincta notitia* (Viennae 1776) 23-24.

bella napoleonica prius debilitata ac postea extincta sit. P. Melchior enim, cum ordinem ingressus est, invenit provinciam quae tredecim conventus cum tam bono numero candidatorum habebat, ut tertiam partem solum accipere soleret. Ipse fuit ultimus vicarius-provincialis huius provinciae, quae tempore eius mortis omnino evanuerat. Sequentes cursum vitae sacerdotalis illius, videbimus unum conventum augustinianum post alium in Austria et Hungaria suppressum esse, donec ipse conventus generalis viennensis, post occupationes civiles atque militares, quibus accessit pestilentia quae communitatem maxime diminuit, anno 1812 suppressus est. Liceat igitur nobis vitam eius longius describere, quamvis pars tantum historiam universitatis graecensis directe attingat. Sic enim melius intelligemus, cūr ordo augustinianus, qui per plus duo decennia partem alicuius momenti in universitate habuerat, inde ab anno 1814 usque ad dies nostros in oblivionem fere completam ceciderit, ita ut multi graecenses hodie nesciant suam ecclesiam S. Pauli per duo saecula in manibus ordinis augustiniani fuisse.

Viennae natus est Josephus König mense oct. (?) 1744. Habebat enim 23 annos completos d. 1 nov. 1767, cum in ordinatione privata Secovii sacerdos factus est. Ut iuvenis rhetor viennensis obtulit primum supplicem libellum in capitulo provinciali Graecii d. 11 apr. 1761. Ex quindecim candidatis clericis, tertia tantum pars hac occasione admissi sunt, inter quos König non fuit ¹⁾. In congregatione autem intermedia, diebus 13-14 sept. 1762 Viennae habita, iterum petiit ut admitteretur, id quod concessum est ²⁾. Videtur saltem prima studia, forte novitiatum quoque, Pruggae fecisse, ubi apparet ut studens philosophiae, non tantum mense maio 1764 cum nomine religioso Melchioris, sed etiam d. 7 apr. eiusdem anni, cum recepit in basilica viennensi S. Stephani tonsuram et quattuor ordines minores, ut sodalis huius communitatis pruggensis ³⁾. Nil de illo invenitur in congregatione intermedia mense sept. 1765 habita, fere certe autem in conventu viennensi hoc tempore fuit. In universitate enim viennensi superavit d. 11 febr. 1765 examen graecum, examen autem hebraicum ibidem d. 24 maii 1766 ⁴⁾. Videtur etiam subdiaconatum, forsitan diaconatum quoque hoc biennio Viennae rece-

¹⁾ Ff 52.423v.

²⁾ Ff 50.9.

³⁾ Ibid. 89r, VProt. Ord. 156v.

⁴⁾ VUA, *Protocollum sacrae facultatis, Actus et Tentamina 1759-1814*. 17 et 23.

pisce, nil autem apparet in *Protocollo* viennensi nec graecensi, quae incompleta sunt. Mense maio 1767, capitulum provinciale Baadae celebratum, designavit fratrem Melchiorem ut studentem theologiae in conventu graecensi ⁵⁾. Festo omnium sanctorum, seu d. 1 nov. eiusdem anni 1767, ad sacerdotium elevatus est ab episcopo secco-viensi in ordinatione particulari Secovii in sacello residentiae, cum dispensatione tredecim mensium ⁶⁾. Presbyter ordinatus, studia sua in universitate graecensi continuavit, ubi d. 8 iulii 1769 tentamen ex sacris canonibus superavit; anno sequenti, seu 1770, d. 22 ian., examine de Sacra Scriptura feliciter superato, confirmatus est ut studens theologiae Graecii in capitulo provinciali mense maio Vienne celebrato ⁷⁾. Sic potuit studia ad lauream finire in universitate graecensi, ubi examine pro prima laurea seu baccalaureatu d. 11 aug. 1771 superato, die sequenti publicam disputationem ex binis partibus theologiae habuit ⁸⁾. Iam antea, ut iuvenis sacerdos in disputationibus publicis mensualibus professoris publici Tecker partem pluries habuerat, e.g., ut defendens d. 9 dec. 1768, ut oppugnans d. 3 martii 1769, rursum ut defendens d. 14 dec. 1770 ⁹⁾. Eodem tempore laborabat inter alumnos ordinis sui graecenses, pro quibus mense sept. 1771 designatus est correpetitor ¹⁰⁾. Sic, laborans tam in conventu augustiniano quam in universitate graecensi se prae-parabat ad lauream theologicam. Baccalaureus d. 14 iun. 1772 ibi factus, d. 27 eiusdem mensis, sub praesidio confratris Richardi Tecker, habuit disputationem publicam de universa theologia ¹¹⁾. Anno sequenti, lector Sacrae Scripturae et decisor casuum pro conventu graecensi in capitulo provinciali d. 3 maii 1773 nominatus, doctoratum et sessionem in universitate graecensi recepit d. 19 nov. eiusdem anni ¹²⁾. Quamvis Leucam seu Lockenhaus primis diebus sept. 1774 ut lector philosophiae, decisor casuum, custos sacrae corrigiae missus sit, revertit Graecium post aliquot annos, forsitan anno 1776, cum capitulum provinciale celebratum est. Certe Graecii erat d. 27 martii 1778, cum ei, tamquam membro conventus grae-

⁵⁾ Ff 50.282r.

⁶⁾ GProt. Ord. 5.437.

⁷⁾ OeNB 10064.42v-43r; *Chronicon* 65 et 80; Ff 50.393v.

⁸⁾ *Chronicon* 109-110.

⁹⁾ OeNB 10064.42r-43r.

¹⁰⁾ Ff 50.437v.

¹¹⁾ *Chronicon* 120.

¹²⁾ *Ibid.* 147.

censis, data est facultas absolvendi a casibus reservatis¹³⁾. Hoc tempore factus est in conventu augustiniano graecensi Studiorum Regens, forsitan ut successor Richardi Tecker, qui in hoc munere anno 1773 confirmatus erat¹⁴⁾, quo in casu Regentiam anno 1777 König incipere potuisset, cum Tecker Romam profectus est ut Assistens Generalis. Certe erat iam Regens in conventu augustiniano mense nov. 1779, cum decanus facultatis theologiae in universitate graecensi factus est, in quo munere etiam pro anno scholastico 1780-1781 confirmatus est¹⁵⁾. Verum quidem est P. Melchior in registro baptizantium Leucaee per annum 1780 apparere¹⁶⁾, id quod verosimiliter indicat hoc tantum, quod P. Melchior hic ferias autumnales transibat, sicut antea fecerat aliquando P. Martinus Rosnák, cum in graecensi conventu de familia erat.

Ut lector conventus graecensis d. 13 febr. 1779 nominatus est definitor in supplementum pro capitulo provinciali illo anno Viennae celebrando¹⁷⁾. Sicut ceteri sacerdotes religiosi, etiam in theologia laureati, P. Melchior coactus est probare per examen anno 1782 suam capacitatem pro cura animarum exercenda. In hoc examine retulit notam primae classis cum eminentia, ut apparet ex documento in GOA conservato :

Nos Josephus Adamus... testamur per praesentes, et fidem facimus universis Religiosum ac Clarissimum P. Melchiorum König Ord. S. Aug. Eremit. professum sacerdotem, SS. Theologiae Doctorem, et quondam in alma universitate Graecensi ejusdem facultatis decanum in examine regularium Generali jussu Summi Imperantis anno 1782 habito notam primae classis cum eminentia retulisse. In cujus fidem... Graecii 7 nov. 1787¹⁸⁾.

Usque ad annum 1783 Regens studiorum in conventu graecensi fuit, quo anno hoc officium suppressum est apud nos per immixtiones josephinistas, quae obligaverunt candidatos nostros in lycaeis vel universitatibus praelectiones frequentare¹⁹⁾. In ultimis mensibus

¹³⁾ GOA, *Klosterakten* II-F-5, *Augustiner zu Fürstenfeld, Sonstiges*.

¹⁴⁾ Ff 54.155r, mense maio 1773.

¹⁵⁾ *Chronicon* 203 et 210.

¹⁶⁾ A. SCHERMANN, *Geschichte von Lockenhaus* (Pannonhalma 1936) 108.

¹⁷⁾ Dd 221.93rv.

¹⁸⁾ GOA, *Klosterakten* II-F-5, *Augustiner zu Fürstenfeld, Sonstiges*.

¹⁹⁾ Hoc apparet ex elencho sodalium graecensis ex prima parte anni 1783, ubi P. Melchior adhuc appellatur Regens studiorum; cf. GOA, *Klosterakten*

huius anni 1783 scripsit prior provincialis Franciscus Capler ad episcopum seccoviensem, certiorum illum faciens se mandato paruisse, omnes candidatos clericos in illas urbes mittendi, ubi lycaea essent; eos transtulerat Graecium ex aliis conventibus dioeceseos, una cum correpetitore [P. Augustino Riedl] ²⁰). Dies autem monasterii augustiniani graecensis iam numerati erant: gubernium enim, postquam d. 7 apr. 1784 iussit omnes 27 sodales huius conventus in alia monasteria augustiniana transferri, illud suppressit d. 13 eiusdem mensis ²¹).

Proxima mentio de P. Melchior invenitur pro eodem anno 1784, cum in libro baptizantium in ecclesia Leukensi invenitur. Hoc potest significare, non autem necessario, P. Melchior proxime ante suppressionem monasterii graecensis mense apr. 1784 Leucam translatum esse, iuxta mandatum gubernii ex d. 7 aprilis. Una res autem est certa: anno sequenti, seu 1785, prior leukensis fuit P. Melchior, iuxta elenchum ab A. Schermann datum ²²). Successor eius inde ex anno 1788 fuit P. Stephanus John, et praecise hoc anno, d. 4 ian. 1788, subscripsit P. Melchior epistulam conventus viennensis ut subprior communitatis ²³). Ex hoc anno 1788 usque ad suppressionem monasterii anno 1812, hic conventus viennensis fuit locus residentiae P. Melchioris. Apparet hic in registro baptizantium inde ab anno 1788 sine interruptione, usque ad annum 1808 inclusive, quo anno factus est vicarius-provincialis austriacus, ut successor prioris provincialis, P. Gaudiosi Kare, defuncti d. 18 ian. huius anni. Etiam *Schematismus* viennensis pro annis 1798-1808 significat eum cooperatorem in ecclesia SS. Sebastiani et Rochi fuisse ²⁴). In epistula, Viennae d. 6 febr. 1808 ad episcopum seccoviensem scripta, P. Melchior significat se esse nunc vicarium provincialem post mortem P. Gaudiosi, et in Via Regia seu Landstrasse habitaturum esse ²⁵).

II-F-4, IV, *Grazer Kloster*. In alio documento eiusdem anni atque generis, post d. 18 sept. scriptum, appellatur Regens studiorum emeritus; cf. VDA, *Augustiner Ordensprovinz: Verzeichniss des ganzen in dem Orden der beschuhten PP. Augustiner befindlichen Personals*.

²⁰) GOA, *Klosterakten* II-F-4, II, *Grazer Kloster, Sonstiges*.

²¹) *Ibid.*; GLA, Hs. XVI.9-11.

²²) SCHERMANN, *op. cit.* 110.

²³) VDA, *Landstrasse, Augustiner*, n° 15, *Cooperatoren*.

²⁴) E.g., VS anno 1798, 12-13; *Taufbücher der Pfarre zu SS. Sebastian und Rochus*, 1788 ff. *passim*.

²⁵) GOA, *Klosterakten* II-F-4, III.

Plura documenta nos adiuvant ad sequendum cursum officiorum, quae in conventu viennensi augustiniano et parochia SS. Sebastiani et Rochi usque ad annum 1812 et breviter postea habuit P. Melchior. Ut iam indicavimus, *Schematismus* viennensis et register baptizantium indicant eum fuisse cooperatorem in parochia inde ab anno 1788 usque ad annum 1808 ²⁶⁾. Cum ultimus prior provincialis austriacus, P. Gaudiosus Kare, d. 18 ian. 1808 defunctus esset, quia proximum capitulum provinciale non ante mensem iunii anni sequentis habendum erat, ipse archiepiscopus viennensis, Sigismundus Comes de Hohenwart, P. Melchiorum ut vicarium provinciale designavit, utpote maximum natu inter patres augustinianos viennenses ²⁷⁾. Propter bella napoleonica autem et invasionem gallicam urbis viennensis mense maio 1809, capitulum provinciale hoc anno mense iunio celebrandum haberi non potuit, ita ut P. Melchior in munere vicarii-provincialis usque ad suppressionem monasterii mense apr. 1812 manserit ²⁸⁾.

Hic vellemus, non apologiam, sed historiam sine ira et studio, in quantum fieri potest, scribere. Conabimur igitur ex fontibus horum temporum ultimos annos vitae P. Melchioris non quidem construere sed reconstruere — venia sit verbo. Quidam fons, qui iudicium severum de eo praebet, est chronicon scriptum, saltem in parte, ab Antonio Lettinger, prius augustiniano, inde autem ab anno 1802, sacerdote saeculari. Ecce verba ipsius Lettinger :

Denn nachdem der Prior dieses Klosters P. Sigisbertus Hueber und der Provinzial P. Gaudiosus Kare durch die geerbte Spital Krankheit starben ; ernannte indess der Hochwürdigste Fürst Erzbischof Sigismund Graf v. Hohenwart den ältesten unter den 6 allda noch lebenden Priestern P. Melchior König zum Vicarius Provincial, einen Mann, welcher in Betreibung zur Herstellung des Klosters eben so lau, als zur Aufnahme von Candidaten war, und sich ganz der Leitung des ad interim als Vice Prior bestellten P. Ambrosius Ziegler Procurator überliess, dessen Bestreben immer dahin gieng nur den Geldbeuten zu fühlen, und nichts weniger als von Herstellung des Klosters etwas wissen, noch auch als Vice Prior Lust zur Zurücktrettung

²⁶⁾ Cf. notam 24 huius partis.

²⁷⁾ *Pfarrchronik* 45 sq. apud W. L. KLUGER, *Das Augustiner-Kloster auf der Landstrasse zu Wien, und die geistigen Kräfte, die zur Errichtung, zur Entfaltung und zur Auflösung führten* (dactylographice scriptum, Viennae, nullo anno indicato) 38-39.

²⁸⁾ VS 1809, 36; 1811, 36.

in dasselbe äusserte, daher auch von Aufnahme einiger Candidaten nichts hören wollte, wodurch das Personal im Abnahm blieb, und hiedurch der Grund zur Auflösung des Klosters, was weder Sr. Maytt. der Kayser, noch die Hofstelle wollte von welcher dieser zur Klosterherstellung 24.000 f forderte, geleet wurde ²⁹⁾).

Quoad iudicium quod Lettinger hic de P. Ambrosio Ziegler facit, nil dicimus. Quo autem exactum P. Melchioris locum melius comprehendere valeamus, rursum citemus verba ab ipso Lettinger alibi scripta :

Da durch das im Jahre 1809 in dem Kloster errichtete Militair Spital die Wohnzimmer der Geistlichen grössentheils zerstörret wurden ; so lebten die genessenen Geistlichen in den Häusern der Bürger, um allda reinere Luft zu haben, und die Herstellung der Wohnung abzuwarten in den Jahren 1810 und 1811 zerstreut auf Kosten des Klosters ³⁰⁾.

His addamus denique et aliam rem a Lettinger affirmatam :

Das Kloster wäre nie zur Auflösung gekommen, wenn die Kriegerstrubeln nicht die Capitelversammlung in dem Kloster Wien als den Generalsitz, und hiezu bestimmten Versammlungs-ort, die Zusammentretung der Geistlichen verhindert hätten ³¹⁾.

In his ultimis verbis affirmat ipse Lettinger dissolutionem monasterii evenisse per rationes exteriores — quas ergo neque P. Melchior (neque P. Ambrosius !), neque alii confratres viennenses mutare poterant. Num poterant illi exercitum napoleonicum prohibere, ne Viennam obsideret et monasterium augustinianum extra muros occuparet et sic inhabitable redderet ? Quoad ipsum Lettinger sponte surgit interrogatio : si ipsi cordi erat, ut monasterium ulterius maneret, cur exiit ipse ex ordine augustiniano, iam antequam magnae calamitates monasterio viennensi occurrerunt ? Aetate adhuc florens — natus est enim Viennae anno 1756 — ipse anno 1802 petit a Papa licentiam derelinquendi ordinem augustinianum, id quod a Papa d. 28 ian. 1803 concessum, d. 12 dec. 1804 Viennae acceptum est. Valetudo ipsius vix causa completa huius actionis videtur, mortuus est enim 36 annis post, id est, d. 3 iun. 1839, post-

²⁹⁾ *Pfarrchronik* 45 sq., apud KLUGER, *op. cit.* 38-39.

³⁰⁾ *Ibid.* 44, apud KLUGER, *op. cit.* 37, n. 3.

³¹⁾ *Ibid.* 45, apud KLUGER, *op. cit.* 38.

quam iam anno 1806 in statum deficientem intravit ³²⁾. Inter utrumque augustinianum igitur, Lettinger atque König, quis videtur plus laborasse ad conservandum monasterium viennense? Ille qui, 46 annos habens, ordinem dereliquit, iam antequam maximae calamitates annorum 1805 et 1809 advenerunt, an ille qui duas occupationes hostium in suo monasterio sustinuit, neque antea statuit illud derelinquere, donec restauratio illius sub conditionibus praevalentibus res parum rationabilis videbatur?

Ex aliis fontibus quam ex Chronico Antonii Lettinger consideremus vitam viennensem, sicut P. Melchior illam inter annos 1788-1812 invenit. Tempus quo Viennam anno 1788 ex Leuca venit coincidebat cum serie suppressionum monasteriorum per Josephum et successores. Monasteria enim augustiniana austriaca suppressa sunt hoc ordine: Graecense 1784; Labacense (Laibach) 1784; Muttense (Hohenmauthen) 1785; SS. Trinitatis (Heilige Dreyfaltigkeit in Windischbücheln) 1787 ³³⁾; Pruggense (Bruck an der Leitha) 1788; Fluminense (Fiume) 1790. Sex monasteria augustiniana in Austria suppressa in totidem annis! Huic adde suppressionem duorum ex tribus conventibus augustinianis in Hungaria, bella quae in sequela revolutionis gallicae venerunt cum consequentibusurbationibus — de quibus ipse Lettinger locutus est ad historiam dissolutionis provinciae austriacae explicandam — et sat facile apparebit cur provincia austriaco-hungarica, nunc ex tredecim ad quinque conventus in Austria et unum in Hungaria conventum reducta, dies experta sit difficillimos. Monasterio enim graecensi iam anno 1784 suppresso, augustiniani in Austria per mandatum imperiale cogeantur alumnos suos in monasterio viennensi in Via Regia seu Landstrasse, extra urbis moenia collocare. Hoc autem monasterium pedetentim ordini auferebatur iam inde a tempore Mariae Theresiae, ita ut ultimo communitati una tantum contignatio aedificii relicta esset. In reliquis « monasterii » partibus introducta sunt: residentia parochialis pro sacerdote saeculari, schola trivialis, nosocomium militare (prius, anno 1805 pro russis captivis gallorum, postea, anno 1809 pro austriacis gallorum captivis vulneratis). Qualisnam vita religiosa, etiam cum optima voluntate, poterat, sub his circumstantiis in « monasterio » duci? Pestilentia contracta ab augu-

³²⁾ VDA, *Personalakten*, Anton Lettinger; VS, anno 1840, 244.

³³⁾ Tamen aliquot augustiniani hic manserunt usque ad completam et definitivam suppressionem anno 1811; cf. GOA, *Klosterakten* II-F-4, IV, *Grazer Kloster*.

stinianis qui anno 1809 aegris serviebant in monasterio suo occupato, abstulit plus quindecim huius conventus sodales, senes atque iuvenes, uno anno ³⁴). Pauci igitur patres, sex numero, qui adhuc communitati pertinebant, debebant — sicut Lettinger explicite dicit — extra « monasterium » viennense habitare, propter occupationem militarem, quae anno 1809 cellas religiosorum non solum fere omnino dextruxit, sed etiam fuit culmen calamitatum pro coenobio. Anno 1808 suppressa erant monasteria augustiniana Corneoburgense (Korneuburg) et Gentiforense (Völkermarkt) ³⁵), ita ut manerent anno 1809 tantum tria monasteria augustiniana in Austria, praeter unum hungarum leukense (Lockenhaus). Ex tribus monasteriis austriacis adhuc manentibus, anno 1809, etiam Fürstenfeldense partim a militibus occupatum erat, Baadense quattuor tantum patres habebat, viennense iam descriptum est.

Loco octo cooperatorum sicut prius, monasterium viennense potuit inde ab anno secundae occupationis gallicae et pestilentiae mortiferae, id est 1809, quattuor tantum sacerdotes parochiae suppeditare ³⁶). Aër infectus (a Lettinger memoratus) monasterii in nosocomium tempore bellico conversi, cellae destructae in unica contiguatione quae adhuc communitati anno 1809 relicta est, coegerunt augustinianos alibi habitare — ut ipse Lettinger affirmat — ita ut ex hoc tempore vita communis duci non posset. Capitulum provinciale, quod anno 1809 mense iunio celebrari debebat, non potuit propter turbationes bellicas convocari ³⁷). Unica spes ad provinciam servandam in novis candidatis manebat. Ubi, autem, interrogare debemus, et quomodo potuit P. Melchior, vicarius provincialis inde ab anno 1808 factus, clericos candidatos invenire atque collocare in his circumstantiis ? In domibus privatis ? Neque episcopus neque superiores ordinis talem modum agendi approbassent. Estne difficile intelligere iuvenes candidatos temporibus bellicis inveniri vix potuisse ? Ante invasionem gallicam secundam, quae mense maio 1809 facta est, P. Melchior, ut novus vicarius provincialis, invenit

³⁴) *Pfarrchronik* 42, apud KLUGER, *op. cit.* 36.

³⁵) F. RENNHOFFER, « Augustinerklöster in Oesterreich », in *Augustiniana* 6 (1956) 515-517 pro Corneoburgo, 530-532 pro Gentiforo. De suppressione monasterii corneoburgensis tractat etiam G. WINNER, *Die Klosteraufhebungen in Niederösterreich und Wien* (Wien 1967) 273-4.

³⁶) *Pfarrchronik* 43, apud KLUGER, *op. cit.* 37.

³⁷) *Ibid.*, apud KLUGER, *op. cit.* 38.

tres candidatos, qui mense ian. 1808 in universitate viennensi studiis theologicis incumbabant, et quidem : fr. Possidium Lamp, Hungarum Ginsensem, qui verosimiliter ad ordinem venerat per influxum monasterii leukensis quod prope Ginsium erat ; fr. Leopoldum Seipel, Silesium ; fr. Ferdinandum Steiner, austriacum Hornanum ³⁸⁾. Hi autem tres evanuerunt per decursum anni 1808. Fuitne hoc per culpam P. Melchioris ? Non potest hoc probari, ipse enim P. Gaudiosus Kare, praedecessor illius, eandem difficultatem iam ante invasiones gallicas habuerat, atque tres candidatos tantum pro P. Melchioris reliquerat. Non videmus igitur cur de hac re sit inculpandus P. Melchior. De facto, d. 9 febr. 1809, ergo sub patrocinio P. Melchioris, rursum tres candidati clerici augustiniani inscripti sunt in facultatem theologicam universitatis viennensis, qui in libro matriculae sic nominantur : fr. Ernestus Kaiter, hungarus Savariensis ; fr. Leopoldus Dvortsak, hungarus Ginsensis ; Josephus Tassler, tyrolensis ³⁹⁾. Nunc autem, invasio gallica mense maio eiusdem anni 1809 evenit, sodales monasterii nostri viennensis debebant pestilentia afflictos curare, et d. 2 iulii mortuus est clericus fr. Johannes Nepomucenus [nomen religiosum = Josephus] Tasser (!), post quem mortuus est die octavo eiusdem mensis clericus fr. Salesius Medlin, et die sequenti seu 9 iulii mortuus est fr. Ernestus Kreyter (!) ⁴⁰⁾. Tres ex quattuor clericis mortui septem diebus ! Fuitne hoc per culpam P. Melchioris ? Monasterio augustiniano et urbe viennensi captis ab hostibus, paucis adhuc fratribus viventibus extra monasterium habitare coactis, quid fecisset pro novis candidatis alius superior provincialis ? Non potuit praevidere finem bellorum napoleonicorum. Ut unica contignatio aedificii quae ordini relicta erat restauraretur, provincia coacta esset 24.000 aureorum solvere, gubernium enim hanc summam dare noluit, non obstante petitione communivitatis viennensis, quamvis destructio non a fratribus augustinianis sed ab hostibus facta esset ⁴¹⁾. Fuissetne igitur rationabile ex parte P. Melchioris, ne dicamus ex parte P. Ambrosii, tantam summam solvere ad restaurandam exiguam partem monasterii quae ordini adhuc pertinebat ? Cui bono ? ut exercitus gallici forsitan iterum

³⁸⁾ VUA, *Matricula inclytæ facultatis theologiae Viennensis 1760-1850*, 27.

³⁹⁾ *Ibid.*, anno 1809, sub hoc die.

⁴⁰⁾ VS 1811, 136-137.

⁴¹⁾ F. RENNHOFFER, *Die Augustiner-Eremiten in Wien* (Würzburg 1956) 248-249, et vide textum citatum super notam 29 huius partis.

venirent ad illud occupandum, sicut iam annis 1805 et 1809 fecerant, illudque iterum destruerent? Hodie quidem scimus hos exercitus Viennam non iterum invasisse post annum 1809. P. Melchior autem, eiusque confratres, qui iam duas invasiones atque depraedationes sui monasterii experti erant, hoc scire non poterant. At enim, forsitan in alias provincias augustinianas dictionis germanicae ire potuissent? Sed quattuor provinciae augustinanae in Germania per bella napoleonica ad iuridice unum conventum tunc reducti erant, ita ut aliquot patres ex his regionibus prius in Austriam fugissent! Maxima pars vicinae provinciae tyrolo-salisburgensis per Josephinismum et bella extincta erat⁴²⁾, unum monasterium adhuc in Hungaria manens prope finem erat, ut iam vidimus supra, loquentes de P. Martino Rosnák. Etiam in Italia tyrannis napoleonica plurima monasteria extinxerat, ipse Summus Pontifex Pius VII captivus Napoleonis erat. Non possumus ergo mirari, quod P. Melchior non fecerit id quod facere non potuit — monasterium viennense et provinciam austriacam salvare, post tot tantasque calamitates, quarum finem nemo poterat hoc tempore praevidere. De facto, vita conventualis omnino cessaverat, ut vidimus, propter secundam occupationem gallicam monasterii mense maio 1809. Debebatne nunc P. Melchior nunc conari in ultima (atque fere destructa) contignatione aedificii occupati a sacerdote saeculari parrocho, pueris alumnis scholae trivialis, vigilibus urbanis, militibus vitam monasticam restituere? Quis dixisset has condiciones propitias fore ad vitam monasticam in eodem aedificio — et in altissima eius parte — ducendam? Intimatio per gubernium facta fecit augustinianos certiores, vitam monasticam cum clausura et actibus monasticis non amplius in « monasterio » haberi posse, etiam si unica pars quae restaurari posset ab illis — suis sumptibus — iterum a communitate augustiniana occuparetur⁴³⁾. In his circumstantiis, quatenus spes erat provinciae austriacae hic restaurandae, in aedificio cuius maximam partem occupabant milites? Talis declaratio gubernii videtur omnem spem rationabilem monasterii restaurandi — in temporalibus sed

⁴²⁾ Vid. W. HÜMPFNER, *Aeussere Geschichte der Augustiner-Eremiten in Deutschland*, in *St. Augustin 430-1930, zur Jahrhundertfeier dargeboten von der deutschen Provinz der Augustiner-Eremiten* (Würzburg 1930) 181. Cf. etiam F. NOTHEGGER, « Das Augustinerkloster zu Rattenberg », in *Cor Unum* 18 (1960) 95-102.

⁴³⁾ F. RENNHOFFER, *Die Augustiner-Eremiten in Wien* (Würzburg 1956) 248.

etiam magis in spiritualibus — fratribus augustinianis viennensibus abstulisse. Certe debebat P. Melchior diu considerare, una cum quinque confratribus sacerdotibus et duobus fratribus conversis, qui nomine tenus communitas erant, de facto autem in domibus privatis separati sine culpa sua vivere debebant, quid esset faciendum? In talibus circumstantiis et temporibus, vix videmus quomodo possent augustiniani viennenses aliud statuere quam id quod de facto statuerunt: ut sex patres, iam extra monasterium viventes, sacerdotes saeculares in dioecesi viennensi fierent, duo senes conversi autem cum pensione ut saeculares viverent. Hoc bene explicatum est alibi: monasterium suppressum est iuxta voluntatem « communitatis » (quae vix sub his conditionibus communitas erat, ut ipsum gubernium confessum est)⁴⁴⁾. Ipse Antonius Lettinger, qui de his rebus scripsit, iam decem annis ante ceteros confratres ordinem suum dereliquerat, sic privans adhuc existentem communitatem auxilio, quod per annos difficiles conferre potuisset. P. Melchior in conventu viennensi, plus 60 annos habens, cum confratribus laborabat, ex-augustinianus Lettinger autem, qui ordine suo aetate 46 annorum derelicto, extra Viennam in oppido Lainz saltem inde ab anno 1797 fuerat⁴⁵⁾, vix nobis persuadet se multum curasse de vita communitatis in monasterio conservanda, quamvis inculpet P. Melchiorem quod hanc non conservaverit. Certe non fuit sub his conditionibus testis ocularis rerum quas describit. Neque modus quo de P. Melchiore scribit nobis plane persuadet interpretationem suam unicam esse quae sustineri posset. Hucusque autem interpretatio decisionis P. Melchioris data a P. Antonio Lettinger in omnes qui de his rebus scripserunt influxit, ita ut Patri Melchiori magnam culpae partem attribuerint, quod viennense monasterium et provincia austriaco-hungarica non salvaretur. Hoc verum quidem esse potest quoad P. Ambrosium Ziegler — de quo hic non tractamus⁴⁶⁾ — quoad P. Melchiorem autem videtur nobis Lettinger vix iuste scripsisse.

⁴⁴⁾ *Ibid.* 247-253.

⁴⁵⁾ VS 1798, 29.

⁴⁶⁾ Tamen, etiam in casu huius — qui erat procurator conventus, postea prior quoque — debemus recordari illum duas occupationes gallicas sui monasterii expertum esse. Deberetne iterum monasterium suum restaurare, magnis sumptibus, ita ut exercitus gallici, si Viennam iterum obsiderent, bonum nosocomium, sumptibus augustinianorum restauratum, occupare possent?

Inevitabilis suppressio igitur ab imperatore Francisco I d. 27 febr. 1812 decreta, tam pro monasterio baadensi quam pro viennensi, d. 13 apr. fratribus viennensibus modo officiali intimata est ⁴⁷⁾. Sic duae ultimae communitates augustinianae in Austria illius temporis — viennensis, cum sex patribus et duobus conversis, baadensis, cum quattuor patribus et duobus conversis — dissolutae sunt, id quod provinciam austriaco-hungaricam ipso facto extinxit. Unicum monasterium, quod in Hungaria adhuc ordini manebat, scil. leukense, suppressum est d. 28 iunii 1823, cum duo tantum patres ibi manebant ⁴⁸⁾.

P. Melchior, iam fere septuagenarius, nullo modo statim post suppressionem monasterii viennensis separavit se ab ecclesia SS. Sebastiani et Rochi, quam per fere duo saecula confratres eius in Via Regia curaverant. Epistula a parrocho huius ecclesiae, Sebastiano Schlager, d. 20 apr. 1812 ad consistorium archiepiscopale scripta, indicat tres cooperatores, antea augustinianos, nunc autem sacerdotes saeculares (Prosperum Somogy, Adelbertum Gerger, Aemilianum Thieri), in hac ecclesia eodem labore quo antea fungi, P. Melchiorem quoque, nunc sacerdotem saecularem, adiutorium ibidem in confessionibus audiendis conferre ⁴⁹⁾.

Vita eius ex hoc tempore usque ad mortem, quindecim annis post, videtur sat tranquilla fuisse. Ni fallimur, Viennae regulariter mansit. *Schematismus* viennensis pro anno 1813 de eo ait: *Wohnhaft in Wien* ⁵⁰⁾. Idem dicitur in *schematismis* sequentibus usque ad annum 1819 ⁵¹⁾. Non apparet in volumine anni 1821, iterum tamen invenitur in volumine anni 1823 et sequentibus, ubi locus autem non amplius indicatur ⁵²⁾. Nil tamen indicat eum urbem natalem suam Viennam dereliquisse antequam mortuus est, d. 15 sept. 1827, annos 82 habens ⁵³⁾. Tredecim monasteria, quae provinciae austriaco-hungaricae pertinebant cum ordinem anno 1762 ingressus est, suppressa erant ante obitum eius. Cum morte eius

⁴⁷⁾ F. RENNHOFFER, *Die Augustiner-Eremiten in Wien* (Würzburg 1956) 252-253.

⁴⁸⁾ A. SCHERMANN, *Geschichte von Lockenhaus* (Pannonhalma 1936) 120. Monasterium fürstenfeldense iam anno 1811 suppressum erat; cf. RENNHOFFER, « Augustinerklöster in Oesterreich », *Augustiniana* 6 (1956) 507.

⁴⁹⁾ VDA, *Landstrasse, Augustiner, Gottesdienst*.

⁵⁰⁾ 154.

⁵¹⁾ *Ibid.* 1815, 9; 1817, 197; 1819, 196.

⁵²⁾ *Ibid.* 1823, 202; 1825, 206.

⁵³⁾ *Ibid.* 1829, 203.

evanuit ex Austria ultimus inter augustinianos doctores theologiae universitatis viennensis vel graecensis, qui saeculo decimo quarto doctrinam suam Viennae exercere inceperant, quae Graecii morte P. Joannis Evangelistae Tretter anno 1814 terminata est ⁵⁴).

Plures epistulae officiales, quas P. Melchior vel ut subprior viennensis vel ut vicarius provincialis inter annos 1788-1812 scripsit, hodie sunt in VDA et GOA. In priore archivo, e.g. *Landstrasse, Augustiner* 3,14.15; in altero, *Klosterakten* II-F-4, *Provincial*; *ibid.*, Pars IV, *Grazerkloster*; *ibid.* II-F-5, *Augustiner zu Fürstenfeld, Sonstiges*. Hic inveniuntur etiam aliquot epistulae eum memorantes, ab aliis scriptae. Multa adhuc investiganda sunt.

IX. SEVERINUS A CORDE JESU DWORZAK

Hic augustinianus, ordine chronologico ultimus inter ordinis nostri graecenses professores, non pertinebat provinciae austriaco-hungaricae, sicut ceteri omnes de quibus hucusque locuti sumus, sed potius provinciae germanicae Congregationis augustinianorum discalceatorum. Die 16 nov. 1593, prior generalis ordinis augustiniani, Andreas Fivizzano, hanc congregationem approbaverat, sub Vicario Generali P. Ambrosio Staibano, qui a priore generali ordinis immediate dependebat ¹). Congregatio sic in Italia fundata Pragae anno 1626 propagata est, unde anno 1630 introducta est Viennam in monasterium aulicum, ex quo fratres calceati consentiente Papa ab Imperatore Ferdinando II eiecti, novum monasterium in Via Regia seu Landstrasse c. annum 1636 construxerunt. Hoc monasterium Viae Regiae illud fuit, quod sub Vicario Provinciali P. Mel-

⁵⁴) In quantum sciamus, sacerdos provinciae austriaco-hungaricae qui ultimus mortuus est, d. 6 iunii 1850, fuit P. Michael (in ordine Adalbertus) Gerger, qui aliquando etiam Geiger appellatur. Natus apud Strem in Hungaria anno 1784, presbyter augustinianus Viennae d. 22 sept. 1808 ordinatus, sacerdos saecularis viennensis factus est cum monasterium eius mense apr. 1812 suppressum est. Cf. VS 1809, 122; 1813, 21. Mansit in ecclesia SS. Sebastiani et Rochi tamquam cooperator activus cum brevi interruptione usque ad annum c. 1823, cum in statum deficientem intravit; cf. VS 1825, 205. Fuit in domo parochiali SS. Sebastiani et Rochi, pensionem recipiens per annos 1840 sqq.; cf. VS 1841, 213; 1842, 219. Tempus mortis eius datur *ibidem* 1851, 257.

¹) Dd 49.110r; cf. G. M. RAIMONDO, *Gli Agostiniani Scalzi* (Genova 1955) 55.

chiore König, ut iam vidimus in parte octava, anno 1812 suppressum est. Monasterium aulicum, intra moenia urbis, numquam quidem suppressum est, anno 1838 autem extinctum, ut consequentia Josephinismi, propter absentiam vocationum, quamvis magna damna invasionum gallicarum non passum esset, sicut monasterium in Via Regia, quod bis ut nosocomium militare occupatum atque magnam partem destructum erat. Anno autem 1951, monasterium aulicum viennense iterum ab augustinianis calceatis occupatum est, qui ipsi ex Praga aliisque urbibus Bohemiae atque Moraviae venerunt, sicut communitas discalceatorum, quae anno 1630 huc introducta erat ²⁾).

Ex hoc monasterio aulico viennensi videtur P. Severinus in Styriam venisse. Dicitur Bohemus fuisse ³⁾. Annus nativitatis eius videtur 1742, habebat enim 41 annos, cum prior communitatis S. Joannis bey Herberstein anno 1783 erat, ut infra indicabimus. Fere certe fecit studia philosophica et theologica in conventu aulico viennensi. In hac enim urbe ordinatus in basilica S. Stephani ad subdiaconatum d. 24 sept. 1763, anno sequenti d. 21 sept. diaconus factus est in ecclesia S. Mariae Magdalenae in eadem urbe ⁴⁾. Non constat ex fontibus, verosimiliter autem anno 1765 P. Severinus Viennae ad presbyterium elevatus est. Ex una enim parte, nil indicat eum Viennam dereliquisse, ex altera autem parte *Protocollo ordinatorum* graecense, quod pro hoc anno sat completum alias videtur, nomen eius non habet. In quantum sciamus, iuvenis sacerdos Viennae in conventu aulico per plures annos mansit. Hic enim invenitur ut lector philosophiae d. 11 febr. 1770 ⁵⁾. Disputationem publicam in ecclesia aulica viennensi S. Augustini habuit d. 1 maii 1772 ⁶⁾. Rursum, d. 17 iulii 1774, adhuc lector philosophiae ibidem, praesedit in eadem ecclesia disputationem publicam ex universa philosophia, cui adstiterunt, tamquam oppugnantes, duo augustiniani ex conventu SS. Sebastiani et Rochi, scil. PP. Gau-

²⁾ F. RENNHOFFER, *Die Augustiner-Eremiten in Wien* (Würzburg 1956) 177-186, 262. Cf. appendicem III, n. 3.

³⁾ A. POSCH, *Die Bedeutung der Grazer theologischen Fakultät für den Südosten der ehemaligen Monarchie in der Zeit von 1773 bis 1827*, in *Festschrift zur Feier des 350jährigen Bestandes der Karl-Franzens Universität zu Graz* (Graz 1936) 107, qui autem nullum fontem citat.

⁴⁾ VProt. Ord. 149v et 161r.

⁵⁾ Prot. Aug. 7.497.

⁶⁾ Ibid. 674.

diosus Kare, tunc lector Sacrae Scripturae in eo conventu, et Caestinus Wimmer, lector philosophiae ⁷⁾). In quantum sciamus, nulla studia fecit P. Severinus in universitate viennensi; saltem nomen eius nequivimus invenire in matricula et serie tentaminum.

Nescimus quo anno Viennam dereliquerit, neque constat ubi vel quaedam studia ulteriora fecerit. Apparet autem ut prior communitalis styriacae discalceatorum S. Joannis bey Herberstein diebus 5 martii 1782 et 14 sept. 1783; in hac ultima occasione habebat 41 annos ⁸⁾). Certe ibi fuit alius prior, P. Jeremias Grueber, anno 1784 ⁹⁾, dum P. Severinus pro tempore evenescit ex elenchis nobis cognitis pro conventibus S. Joannis et Graecii. Die autem 3 nov. 1785, decretum gubernii fecit P. Severinum professorem in universitate graecensi, cum salario 500 florenorum ¹⁰⁾). Chronicon facultatis theologiae pro anno academico 1785-1786 haec de eo habet: *Adm. R. ac Cl. P. Severinus Dworzak, ord. S. Augustini discalceat* ¹¹⁾, ubi appellatur professor Hermeneutices Veteris Testamenti et linguae hebraicae. Hoc anno igitur incepit Dworzak praelectiones in universitate habere, quas usque ad mortem anno 1801 continuavit, ut infra videbimus, non anno 1806, ut generatim dicitur.

Ubinam vivebat P. Severinus dum docebat in universitate graecensi? Per se quidem, debebat vivere in monasterio graecensi augustinianorum discalceatorum in sic dicta *Vorstadt pfarr St. Anna in Münzgraben*, ubi hodie sunt dominicani successores discalceatorum qui anno 1807 coacti sunt ecclesiam derelinquere ¹²⁾). Tamen, de facto, P. Severinus in nullo elencho invenitur discalceatorum pro annis quorum elenchos his temporibus respondentes inspicere potuimus, id est, 1784, 1788, 1794, 1796, 1800 ¹³⁾). Ignoramus igitur domum in qua per annos 1785-1801 Graecii moratus est, neque scimus quamobrem extra monasterium ordinis sui habitaverit, nisi

⁷⁾ *Ibid.* 802; pro PP. Kare et Wimmer, cf. GAVIGAN, *op. cit.* 358-361.

⁸⁾ GOA, *Klosterakten* II-F-8, *St. Johann bey Herberstein, Tabellarische Consignation*.

⁹⁾ *Ibid.*

¹⁰⁾ Krones 112.

¹¹⁾ 223.

¹²⁾ SS. 1801, 7; 1807, 13-14; 1808, 13; 1809, 14, ubi primum apparent dominicani. Imago photographica ecclesiae huius, in secundo bello mundiali destructae, cum brevi eiusdem historia invenitur apud G. SCHABL, *Ordens- und Klosterlassungen in Graz* (Graz und Wien 1917) 59. Cf. appendicem III, n. 4.

¹³⁾ GOA, *Klosterakten* II-F-6, *Münzgraben*; cf. SS. 1801, 7.

ratio in hoc est, quod *monasterium* graecense discalceatorum iam anno 1785, suppressum est, iique tantum patres ibi manere potuerunt, qui parochiae inserviebant, donec dominicani ecclesiam et conventum anno 1807 susceperunt.

Usque ad annum scholasticum 1785 renovatio studiorum celebrabatur mense novembri, sed hoc quoque a Josepho II mutatum est, qui mandatum dedit ut in posterum iulius et augustus menses feriarum essent. Mense igitur septembri anni 1786-1787, P. Severinus easdem materias quas anno anteriore praelegere incepit, sicut per annum sequentem quoque, 1787-1788 ¹⁴⁾. Munus notarii facultatis theologicae, ut successor P. Joannes Ev. Tretter, anno scholastico 1787-1788 recepit, in quo munere usque ad annum 1792 mansit ¹⁵⁾. Ut supra vidimus, nulla studia in universitate viennensi neque graecensi fecisse videtur, ita ut lauream non haberet, cum praelectiones incepit in universitate graecensi. Die autem 27 maii 1788, laurea donatus, sessionem inter lycaeii graecensis doctores recepit ¹⁶⁾. Ni fallimur, concessio huius laureae similis fuit casui P. Vincentii Dichanitz, O.P., quem collega et decanus J. B. Cortivo d. 10 dec. 1760, *praetermissis omnibus tentaminibus, et actibus, graecensibus theologiae doctoribus adscripsit* ¹⁷⁾.

Anno 1788 aliam mutationem in labore docendi expertus est. Hoc enim anno, studium theologicum ad tres annos reductum est. Unicus professor pro linguis sacris atque pro Hermeneutice tam Veteris quam Novi Testamenti designatus est P. Severinus. Sic debuit duas novas materias accipere, scilicet linguam graecam et Hermeneuticen Novi Testamenti. Neque hic fuit finis mutationum. Ait enim Chronicon : *Incepere etiam hoc anno Exegeses Scripturisticae diebus Dominicis et festis, idque officium Professore Severino delatum fuit* ¹⁸⁾. Sic continuavit opus suum ut professor linguarum sacrarum et Hermeneutices utriusque Testamenti usque ad finem anni scholastici 1791-1792 ¹⁹⁾. Anno scholastico 1792-1793 autem, divisio facta est in materiis biblicis : P. Severinus enim factus est professor linguarum orientalium, introductionis in libros Veteris

¹⁴⁾ *Chronicon* 224-226.

¹⁵⁾ *Album*, notarii, unica pagina.

¹⁶⁾ *Chronicon* 226.

¹⁷⁾ OeNB 10064.38r.

¹⁸⁾ *Chronicon* 227.

¹⁹⁾ *Ibid.* 228; *Album*, *professores* ad annum; Krones 588 non loquitur exacte, cum appellat P. Severinum per annos 1785-1806 professorem Antiqui Testamenti.

Testamenti, antiquitatum hebraicarum; pro reliquis rebus biblicis designatus est novus professor, P. Gundisalvus Dernoschnigg, O.P., qui linguam graecam, Hermeneuticen, Exegesim Scripturae Sacrae praelegendas suscepit. Haec divisio mansit per annos 1792-1801, id est, usque ad mortem P. Severini. Anno scholastico 1801-1802, evanescit P. Dworzak ex *Albo* professorum, et P. Dernoschnigg factus est professor pro omnibus materiis biblicis ²⁰⁾.

Non tantum ut professor et notarius, sed bis ut decanus quoque facultati servivit P. Severinus. Hoc enim munus quodam modo anno 1791 restitutum est, quamvis nulla universitas, sed potius lycaeum, nunc esset schola graecensis. Dworzak igitur hoc munere per annos scholasticos 1791-1792 et 1795-1796 functus est ²¹⁾. Maximus autem honor lycaeï illi collatus est, cum per annum academicum 1799-1800 Rector Magnificus fuit ²²⁾. Per annum sequentem 1800-1801 ut Assistens Rectoris laboravit ²³⁾.

Per errorem, qui videtur cum Fr. von Krones incipere, P. Severinus pluries dictus est professor gaecensis usque ad annum 1806 fuisse ²⁴⁾. Hoc autem falsum esse inde elucet, non tantum quia evanescit nomen P. Severini ex *Albo* professorum pro anno 1801-1802, cum alius professor omnes res biblicas docendas suscepit, sed etiam ex hoc, quod P. Severinus mense augusto 1801 mortuus est, unicus augustinianus discalceatus, qui in universitate sive viennensi sive graecensi professor fuerat ²⁵⁾.

²⁰⁾ *Professores*, ad annos.

²¹⁾ *Album, decani*, ad annos.

²²⁾ *Ibid.*, *rectores*, ad annos.

²³⁾ GUA, *Matricula almae... Academiae... Graecii*, Tomus II, 102r, ubi anno 1801 appellatur Assistens Rectoris et professor.

²⁴⁾ KRONES 589; quem sequitur A. POSCH, *Die Bedeutung der Grazer theologischen Fakultät für den Südosten der ehemaligen Monarchie in der Zeit von 1773 bis 1827*, in *Festschrift zur Feier des 350jährigen Bestandes des Karl-Franzens Universität zu Graz* (Graz 1936) 108.

²⁵⁾ *Registro de' Religiosi Defonti Agostiniani Scalzi d'Italia e Germania*, ad annum. Hanc notitiam ex Archivo Generali Augustinianorum Discalceatorum, Romae, Piazza Ottavilla 1, perhumaniter mihi communicavit R. P. Ignatius a Maria Immaculata Barbagallo, augustinianus discalceatus, cui hic publice gratias ago. — Etiam augustiniani discalceati in Austria per consequentias Josephinismi extincti sunt, sicut confratres eorum calceati. Magnificum monasterium viennense, hodie magnam partem pro OeNB adhibitum, habebat 86 sodales anno 1783, cum ecclesia eorum aulica (etiam hodie *Augustinerkirche*) in parochiam conversa est. Hic numerus magnus sodalium iussu gubernii ad 30 reductus est. Hic quoque.

Nulla scripta P. Severini cognoscimus, praeter aliquot epistulas officiales, quae in GOA conservantur, e.g., *Klosterakten II-F-8, St. Johann bey Herberstain, Tabellarische Consignation* huius monasterii pro anno 1783, d. 14 sept., cum nomine eius autographo.

Conclusio

Vidimus historiam professorum augustinianorum theologiae in universitate graecensi inde ab anno 1760, cum Joannes Baptista Cortivo primus decanus « exterus » factus est, « alter fundator » facultatis theologiae, quae etiam hodie existit. Inde a saeculo XVII, plures augustiniani in hac universitate lauream susceperunt, ingressus autem eorum ad collegium doctorum graecensium cum voto et sessione temporibus Mariae Theresiae reservatus est, cum gratia qua gaudebant Jesuitae pedetentim diminuebatur. Post periodum sat activam laboris in nova facultate per annos 1760-1784, monasterium graecense augustinianorum calceatorum a Josepho II suppressum est, ita ut postea duo tantum augustiniani, calceatus Tretter, discalceatus Dworzak in facultate manserint. Uterque fuit professor, decanus facultatis theologiae, rector magnificus universitatis quae anno 1788 in lycaeum conversa erat. Cum Tretter, qui anno 1814, munere ut videtur decani adhuc fungens, obiit, ultimus augustinianus inter novem confratres, qui vel professores vel decani facultatis graecensis fuerant evanuit. Ordo igitur augustinianus, qui hodie c. 5000 sodalium habet, a multis graecensibus extinctus putatur. Anno autem 1951, pulcherrima ecclesia gothica viennensis S. Augustini ordini restituta est, una cum parte monasterii, quod plus quinquaginta doctores collegio doctorum viennensium dederat. Forsitan Graecium quoque aliquando salutabit regressum fratrum S. Augu-

sicut apud augustinianos in Via Regia seu Landstrasse, sacerdos saecularis, Joseph von Canal, impositus est, cui assistebant 7 vel 8 cooperatores augustiniani. Ex rationibus quae minus investigatae sunt quam pro calceatis, hoc monasterium aulicum saeculo XIX celeriter decadebat, ita ut conventus qui temporibus P. Abrahami a S. Clara dies gloriosos expertus erat, paulatim extinctus sit. Publicamus in secundo appendice epistulam Viennae d. 1 sept. 1820 a discalceato P. Antonio Franzoni ad consistorium episcopale scriptam, quae lectorem commovet, describens quomodo moreretur monasterium, quod antea tantum floruerat. Documentum est praeterea magni momenti pro ultimis annis augustinianorum discalceatorum in hodierna Austria. Pro fine huius monasterii aulici, vid. G. WINNER, *Die Klosteraufhebungen in Niederösterreich und Wien* (Wien 1967) 281-282.

stini, qui per 54 annos partem activam in hac facultate theologica habuerunt.

Quae hic dare potuimus, initium tantum sunt laboris adhuc faciendi, ut historia augustinianorum graecensium plene, in quantum hodie fieri potest, scribatur. Nos ipsi gaudebimus, si alii, post nos scribentes, ea quae hic scripsimus, vel corrigent vel augebunt. Labor noster initialis in hoc themate indicat multa adhuc facienda. Forsan et haec olim meminisse iuvabit.

J.-J. GAVIGAN, O.S.A.

Appendix I

Epistula a principe episcopo Josepho Philippo von Spaur d. 19 nov. 1767 ad P. Augustinum Gervasio O.S.A., professorem universitatis viennensis ¹⁾.

Molto Riverendo Padre Sono molto obbligato a V. P. molto Rivda, per la buona notizia datame intorno alla Risoluzione Caesarea ²⁾. E' questa una singolare distinzione della Sovrana per le loro schole, e della quale si hanno da sperare altre sequele in vantaggio della sana dottrina nel nostro paese. Si avanza ancora per il medesimo fine, ma con piedi di piombo, perchè si mettono tanti ostacoli, che bisogna una pazienza heroica per levarli. Sarebbe un gran vantaggio per le loro schole se la risoluzione Caesarea toccante li studi fosse una volta spedita, anzi non sarebbe forse successo il fatto dell'orazione ³⁾ iniziale per li studi, se questa risoluzione della Sovrana fosse prima spedita ed eseguita in queste parti. Subito che intesi il fatto scrissi al Rettore ⁴⁾ dimandando l'orazione. Il P. Tecker ha lasciato avisare che faccia unito col

¹⁾ Ex OeNB 7237.XIII, 13r-14v. Auctor natus est Oeniponte d. 23 sept. 1718. Episcopus seccoviensis d. 6 oct. 1763 factus, translatus est ad sedem brixensem d. 20 martii 1780, ubi d. 26 maii 1791 mortuus est; cf. R. RITZLER - P. SEFRIN, *Hierarchia Catholica Medii et Recentioris Aevi* 6 (Patavii 1958) 131 et 371.

²⁾ Modus quo episcopus in hac epistula scribit monstrat resolutionem caesaream de studiis tractasse. Forsitan autem numquam promulgata est.

³⁾ Die 4 nov. 1767 habita est haec oratio, pro qua videsis notas 42 et 43 secundae partis, ubi de P. Richardo Tecker tractamus.

⁴⁾ Cf. *ibidem*, ubi lector refertur ad OeNB 10064.41v-42r. Partes essentielles iam dedimus in corpore opusculi nostri, loquentes de Tecker.

P. Dichaniz una breve rimostrazione alla commissione di studi in Gratz dimandando una dichiarazione pubblica chi sotto li nemici nascosti s'intendeva, e che toccante la severità della dottrina non fosse stata intesa ne quella delle loro schole, nella morale insegnata nel Seminario. E' vero che il Rettore ed il Professore si hanno scusato appresso di me, ma siccome questa scusa resta nascosta, con la sospizione sinistra presa dell' orazione almeno equivoca potrebbe ciò non ostante rimanere pubblica. Si debbe dunque aspettare cosa farà la commissione di studi a Gratz, la quale se (come mi pare) non darà competente soddisfazione, li professori potranno portare loro aggravio alla commissione de li studi in Vienna, in quale occasione se sara ricercato il mi parere non mancarò di darla in favore d'una competente pubblica dichiarazione. Il Tomicich darà il suo voto nella commissione de studi in Gratz al Protocollo in simil guisa = che essendo le parole dell' orazione molto equivoque e che per cagione dell' espressione della dottrina severa si potrebbe facilmente intendere l'antiprobabilismo insegnato nel Seminario, lui si debba unire alla dimanda de duoi professori della schola Thomistico-Augustiniana per una competente pubblica dichiarazione e spiegazione. Questo modo di agire sarà al mio parere tenersi al ordine, e più facile per riuscire, ho scritto a questo proposito al Canonico Stock ed inchiuso l'estratto della bella orazione. E' tempo adesso ormai di fare apparire la risoluzione Caesarea toccante li studi, come ancora che Sua Maestà dia una volta ordine al governo di Gratz per levare la proibizione della stampa intorno al libro scritto contro il probabilismo ⁵⁾. Il che fu stimato necessario dal Barone van Switen per vantaggio della buona morale. Abbia la bontà di secondare il buon intento in luoghi favorevoli. In Gratz hanno sparsa la voce che il mio zio vescovo di Bressanone sia morto (il che è una solenne bugia) e che havendo io speranza d'esser promosso in quelle parti tutto toccante li studi sarà di nuovo messo su l'antico piede. Quando sentirà qualche nuova riguardevole da Napoli, habbia la bontà di darmi avviso. Fra tanto arrivando a Gratz non mancarò di dare parte di tutto a quelli che Lei conosce amatori delle loro schole.

Al P. Gazzaniga dica con miei sinceri complimenti rallegra-

⁵⁾ Hic esset liber *Breves notitiae ad bonam directionem animarum*, pro quo cf. notas 38-41 eiusdem secundae partis huius opusculi, ubi narratur de publicatione prius prohibita, deinde permessa.

mento del suo felice ritorno, che essendo stato da lui già in parte sedotto nel mio primo soggiorno avanti duoi anni in Vienna, non ardirò molto meno adesso di havere più corrispondenza con lui, perchè sarà in Francia stato pervertito da quella gente Jansenistica tutt' affatto. Sono fra tanto con vera stima, di V. P. Molto Riverenda, Servidore vero e di cuore, Giuseppe, vescovo di Seccovia, Seccovia li 19 di nov. 1767.

Appendix II

Epistula Viennae d. 1 sept. 1820 a discalceato augustiniano P. Antonino Franzoni ad consistorium archiepiscopale scripta ¹⁾.

Reverendissimum episcopale Consistorium. Quod ad rescriptum et mandatum ad me emanatum sub dato 26 Julii non citius respondeam, causa est, quod nonnisi hodie 30 augusti via postae ad me pervenerit, et cum eadem die receptionis responsum dem, Reverendissimum Consistorium vel negligentiae, vel inobedientiae erga Superiores meos a Deo constitutos me non arguet.

Quod tres fratres laicos mei ordinis ultimos incolas suppressi conventus ad S. Joannem ²⁾ attinet, agnosco non solum conveniens, sed strictum esse debitum, illos in alium conventum transferre, quod et libenter facerem, si possibilitas adesset. Esse autem prorsus impossibile inde patet, quod in conventu in Mariabrunn ³⁾ duo tan-

¹⁾ Ex GOA, *Klosterakten* II-F-8, *St. Johann bey Herberstain* in duobus foliis separatis. Epistula incepta est d. 30 aug., finita autem die 1 sept., ut ad finem apparet. Auctor apparet in VS 1823.17 ut prior augustinianorum monasterii aulici viennensis, parochus ecclesiae S. Augustini, administrator provincialis pro Austria. Natus est Viennae anno 1749, sacerdos ibi ordinatus anno 1772, post professionem anno 1766 emissam. Cooperator factus est ecclesiae aulicae in parochiam conversae anno 1783, parochus ibidem anno 1811. Mortuus est Viennae d. 8 iulii 1824; cf. VS 1825.199.

²⁾ St. Johann bey Herberstein, ubi monasterium anno 1652 fundatum erat. Hoc anno 1820 nullum patrem manentem habebat. P. Antoninus debuit hoc communicare consistorio graecensi, quod igitur d. 20 ian. 1820 proposuit ut monasterium supprimeretur, id quod factum est; cf. GOA, *Klosterakten* II-F-8, *St. Johann bey Herberstain*, *Aufhebung*.

³⁾ Locus percelebris peregrinationum viennensium, ubi discalceati anno 1636 monasterium susceperunt, in quo fuit novitius inter alios Abraham a S. Clara. Anno 1784 hic erecta est parochia. Sicut augustiniani in Via Regia, hic quoque

tum sacerdotes commorentur, quorum unus parochus, alter superior 77 annorum aetatis sint ⁴⁾, quod actu de ejus suppressione agatur, et instituto venatorum, quod jam abhinc 3 annis maximam partem conventus occupat, totus et integer tradetur ⁵⁾; hinc senem P. Superiorem Angelicum ad nostrum conventum Viennensem recipere opus erit, in quo etiam abhinc 4 annis institutum ecclesiasticorum viget, cui totam 2dam, 3 et 4tam contignationem cedere debui-mus ⁶⁾. Cum autem numerus in dies augeatur, praecedenti anno sex vacuas cellas in prima contignatione sibi assumpsit, hinc non plures amplius habemus cellas quam sit numerus religiosorum, praeter illam vacuam, quae reservari debet pro P. Angelico ⁷⁾. Ut pro

monachi gravia damna annis 1805 et 1809 per invasiones gallicas passi sunt, ita ut paulatim communitas monastica extincta sit. Die 29 dec. 1829, consensit imperator ut monasterium supprimeretur. Datum est anno 1833 clero saeculari. Cf. notam proxime sequentem.

⁴⁾ Pro priore, vide notam 7 infra. Parochus hoc tempore fuit P. Coelestinus Icard, qui anno 1776 apud Neisse in Silesia natus, professionem anno 1799 emisit. Sacerdos Viennae d. 20 aug. 1801 ordinatus, factus est cooperatore et praedicator c. annum 1810 in ecclesia viennensi S. Augustini. Circa annum 1814 missus ad monasterium Mariae ad Fontes, ut cooperatore, breviter postea parochus ibidem factus est. Post annum 1829 (cf. notam 3 supra) non amplius hic apparet. Considerabatur per aliquot annos sodalis monasterici aulici viennensis, donec sacerdos saecularis c. annum 1835 factus est. Ministerium prius exercebat in regione Göllersdorf, tamquam membrum discalceatorum, per annos c. 1830-1834. Postea residebat apud Purkersdorf, laborans ut sacerdos assistens pro regione Gablitz. Apparet in statu deficienti tamquam sacerdos saecularis c. annum 1841. Ultimus inter discalceatos augustinianos viennenses, mortuus est d. 21 maii 1847, tribus annis ante P. Adalbertum Gerger, ultimum inter augustinianos calceatos. Vide VS 1804.107; 1811.17; 1815.73; 1817.75; 1823.100; 1829.100; 1833.48; 1835.49-50; 1839.119; 1848.252. Pro fine monasterii aulici cf. G. WINNER, *Die Klosteraufhebungen in Niederösterreich und Wien* (Wien 1967) 281.

⁵⁾ Hoc institutum venatorum, seu *Forstanstalt*, iam 1813 in parte monasterii collocatum est; cf. G. WINNER, *op. cit.* 280.

⁶⁾ Hoc praeclarum institutum, *Höheres Weltpriester-Bildungsinstitut zum hl. Augustin in Wien*, fundatum est a capellano et paroccho aulico Jacobo Frint, in cuius honorem Frintaneum appellatum est. Usque ad annum 1918 plurimos sacerdotes ex monarchia austro-hungarica tam religiose quam scientifice paravit; cf. J. Wodka, LTK 4.391.

⁷⁾ P. Angelicus Rest, in Bavaria anno 1744 natus, post professionem anno 1765 factam, anno 1768 ad sacerdotium ordinatus est. Iam c. annum 1805 in monasterio Mariae ad Fontes erat, ubi videtur usque ad mortem mansisse. Hic enim apparet ut prior c. annum 1804, quo munere usque ad finem functus est, ni fallimur. Mortuus est d. 18 sept. 1828; cf. VS 1805.58; 1823.100; 1825.103-104; 1827.109; 1829.206.

receptione horum trium fratrum laicorum duo simul in una cella habitent, exigi certe non potest, considerando nos omnes senes, decrepitos, hinc saepe infirmos esse⁸⁾. Sed nec suadendum est his fratribus laicis, ut instent pro receptione in nostro conventu, ubi eadem sors illos expectat, quia ut primum parochiam administrare non poterimus, suppressio conventus statuta est, quam ut differam, quamvis aetatis 72 annorum, et fractis viribus officium parochi retineo, donec me mors avocet, vel gravis infirmitas inhabilem reddet, et quia mei cooperatores religiosi iam sint provectae aetatis, hinc non adeo expediti ad ministerium in cura animarum, petii, et obtinui a nostro Reverendissimo Archiepiscopali Consistorio juvenem Ecclesiasticum, cui dimidium salarii parochialis cedo, qui nobiscum habitat, et noster commensalis est⁹⁾. Ut mihi scripsit fr. Elias Lattner, recipiet se ad conventum graecensem fratrum misericordiae¹⁰⁾, profecto ibi poterit etiam in veste saeculari vere religiosam vitam ducere, idem poterit fr. Felix Pöttinger, quem unus Dominus parochus ruralis assumet, Fr. Nicolaum Goldberg recomendo gratiis Reverendissimi episcopalis Consistorii, ut illum pro aliqua Ecclesia aedituum constituat. Dispensatio quoad votum paupertatis, et jus proprietatis religioso, qui non suoapte, sed Superiorum jussu conventuum relinquit, necessaria non videtur, quia ab egressu e conventu nil habet, quam fixam pensionem, quae pro quotidiana vitae sustentatione aegre sufficit, hanc autem jus naturae cuilibet concedit. Evenit saepius, ut tales exreligiosi longe strictius observare teneantur votum paupertatis, quam illud observarunt in

⁸⁾ Hoc facile patebit consideranti aetatem quinque patrum discalceatorum, qui hoc tempore in monasterio aulico habitabant. Minimus natu inter illos, P. Michael Böck, anno 1764 natus erat; maximus autem natu, P. Mariophilus Ränkel, anno 1746; cf. VS 1823.17.

⁹⁾ Sacerdos saecularis Felix Ehrenhöfer, anno 1794 apud Neubistritz in Bohemia natus, anno 1819 ad presbyterium ordinatus. Fuit per breve tempus provisor ecclesiae S. Augustini post mortem P. Antonini Franzoni; cf. VS 1821.12; 1825.17.

¹⁰⁾ Die 6 sept. 1820 dispensati sunt hi fratres ad cautelam super usu vestium et pecuniae. Pensio tribus assignata est antequam monasterium dereliquerunt. Fr. Elias ivit tamquam hospes definitive d. 7 nov. 1820 ad fratres misericordiae graecenses, unde scripsit d. 5 dec. eiusdem anni se vitam suam hic finire velle. Die 8 nov. 1821 ivit fr. Felix tamquam molitor ad dominicanos graecenses, qui inde ex anno 1808 monasterium occupabant, ubi antea augustiniani discalceati fuerant. Fr. Nicolaus mansit apud parochum oppidi S. Joannis bei Herberstain ad beneplacitum suum; cf. GOA, *Klosterakten* II-F-7 et 8, *Münzgraben*.

conventu. Aliter judicandum de religiosis sacerdotibus, quibus a suis Episcopis ordinariis cura animarum committitur, qui parochias obtinent, hi, ut proventuum proprietate gaudeant, profecto dispensatione in voto paupertatis indigent.

Spero Reverendissimum Episcopale Consistorium motiva hucusque proposita non recipiendi hos fratres laicos in alium conventum rationabilia, et justa invenire, quibus, ut novum addam adjungo, quod hac eadem die, qua haec scribo, Dominus Schreibers director musaei aulici rerum naturalium a me petierit, ut partem nostrae bibliothecae ad dilatandum suum musaeum illi cedam, quod quidem illi recusavi, quia suo tantum nomine hanc propositionem fecit, sed quotidie expecto mandatum, cui me subicere et volo, et teneor. Quantum ex omnibus circumstantiis conspiciere licet, noster conventus Viennensis vix per annum amplius subsistet ¹¹⁾.

Non restat, nisi ut Reverendissimum Episcopale Consistorium humillime obsecrem, ut his tribus confratribus exreligiosis normam vivendi praescribat, quam sequentes vitam religiosam, id est Spiritui Evangelii conformem ducant, et ut me gratis, et favoribus commendem, quia in casu suppressionis nostri conventus, quam opto morte praevenire ¹²⁾, ad fratres misericordiae confugere statui, sed in dissito a Vienna conventu, et fors in Graecensi ¹³⁾.

Sequar mandatum Reverendissimi Episcopalis Consistorii, et ad inclytum gubernium graecense petitionem dirigam, ut illis fratribus vitalitium gratiose illis assignatum statutis temporibus exhibito vitae testimonio solvatur.

Viennae 1 septembris 1820

Humillimus in Christo Servus

Antoninus Franzoni presb. ordinis S.P.

Augustini provinciae administrator et parochus

¹¹⁾ Tamen mansit, saltem quoad nomen, usque ad annum 1836; cf. G. WINNER, *op. cit.* 281-282.

¹²⁾ Haec voluntas P. Antonini adimpleta est. Mortuus est enim anno 1824; cf. notam primam supra.

¹³⁾ In hoc nosocomio graecensi, quod etiam hodie a fratribus misericordiae dirigitur, mortui sunt plurimi religiosi, qui antea in Styria laboraverant, sicut in nosocomio viennensi ab eisdem fratribus directo, multi sacerdotes viennenses ultimos annos vitae suae transegerunt, inter quos duo augustiniani discalceati, PP. Bernardus Trattner et Thaddaeus Seitz qui hic mortui sunt respective diebus 23 martii 1842 et 22 maii 1843; cf. VS 1843.249; 1844.255.

Appendix III

Cum alia nova documenta in VDA, typis huius dissertationi-
culae iam compositis, invenerimus, addimus hic in appendice tertio
haec pauca, quae vel confirmant vel explicant aliquot res hucusque
incertas.

1. Ottinger appellatur prior provincialis actualis in epistula
scripta a priore corneoburgensi P. Theodoro Amon ad consistorium
viennense d. 14 maii 1779. Ex-provincialis appellatur d. 21 iulii 1785
in epistula scripta ibidem a novo priore Sigisberto Hueber ad con-
sistorium. Cf. VDA, *Korneuburg*, *Augustiner* VII.5 et IX.2.

2. Cf. notam praecedentem, ubi prioratus corneoburgensis P. Si-
gisberti iam pro die 21 iulii 1785 probatur. Aliud documentum in
VDA, *ibid.* I.2 indicat eum adhuc priorem corneoburgensem d.
7 dec. 1801 fuisse, ita ut videatur revera hic semper mansisse inde
ab anno 1785 usque ad mensem iunium 1803, cum prior viennensis
per capitulum provinciale nominatus est.

3. G. Winner, autem, *Die Klostersaufhebungen in Niederöster-
reich und Wien* (Wien 1967) 281-282, indicat monasterium aulicum
iam d. 21 nov. 1836 desiisse, postquam ultimus augustinianus ibi
residens pensionem petiit, scil. P. Michael Böck. Haec extinctio
autem vel clarius expressa est post biennium, ut apparet apud
F. Rennhofer, *Die Augustiner-Eremiten in Wien* (Würzburg 1956)
181, n. 4, de augustinianis discalceatis viennensibus scribens: *Sie
überstehen zwar den Sturm der josephinischen Klostersaufhebung,
sterben aber im zweiten Viertel des 19. Jahrhunderts aus Mangel
an Nachwuchs aus. Das Aufhören dieses Konventes wurde daher
am 31. März 1838 nicht dekretiert, sondern deklariert.*

4. Documentum quo nominatus est ut professor graecensis
P. Severinus indicat eum praecise propter magnam distantiam mo-
nasterii eius (S. Annae in fossa monetaria) ab universitate extra
claustrum coactum esse habitare. Ubi autem degerit adhuc ignora-
mus. Cf. VDA, *Augustiner in der Stadt* I.XIV.5.